

Del II Innehåll "NULÄGET" I DEN SVENSKA WACHTELHUNDS RASEN

- 2:1 REGISTRERINGAR
- 2:2 KULLSTORLEK OCH PARNINGSTYP
- 2:3 GRUPPAVEL EFTER FÄRG
- 2:4 AVELSHUNDARNAS ANVÄNDNING
- 2:5 BARNBARNSKURVA -HANAR
- 2:6 TIKAR
- 2:7 BARNBARNSKURVAN FÖR TIKARNA
- 2:8 INAVEL OCH EFFEKTIV POPULATION
- 2:9 EFFEKTIV POPULATION
- 2:10 MENTALITET
- 2:11 SJUKDOMAR HOS DEN SVENSKA WACHTELHUNDEN
  - 2:11.1 HÖFTLEDSDYSPLASI - HD
  - 2:11.2 NY AVLÄSNINGSMETOD ÅR 2000
  - 2:11.3 ARMBÄGLESDYSPLASI- AD
  - 2:11.4 ÖVRIGA SJUKDOMAR
  - 2:11.5 ÖGONSJUKDOMAR
- 2:12 JAKTPROV I SVERIGE

Del II. Läget i den Svenska Wachtelhunds rasen t.o.m 2003

(Materialet ingår i RAS-projektet. Alla siffror i olika uträkningar gäller t.o.m. 2003)

Wachtelhunden förde en blygsam tillvaro i Sverige efter andra världskriget med få registreringar per år fram till rådjursexplosionen på 1980-talet. Jägarkåren behövde då en effektivare jakthund.

När efterfrågan av rasens jaktliga förtjänster ökade kunde ras företrädare samlas och bilda en rasklubb under specialklubben - SSRK år 1987. SSRK (Svenska spaniel och retriever klubben) hade ansvaret för rasen sedan 1940-talet då rasen kom till landet. Egen självständig specialklubb för wachtelhunden bildades år 1993, Svenska Wachtelhund Klubben.

Klubbens avelsprogram har från början varit inriktat på den jaktliga funktionen där jaktproven varit den viktigaste utvärderingen och urvalskriteriet för avelsdjuren. Förutom detta så har satsningen bestått i att minska inaveln som var hög på 80-talet genom att bredda avelsbasen i den svenska populationen, minska HD-frekvensen (från >40%) som också var hög och minska förekomsten av PRA. Upprepad information till klubbens medlemmar, oftast via klubbtidningen och möten samt direkta styrinstrument via SKK, som att införa hälsoprogram och jaktprovsregler har varit hjälpmedel.

Tack vare en medlems- och uppfödarkår som följt de givna reglerna så har den svenska delen av wachtelhunds rasen breddat sin avelsbas och minskat inavel vilket givit en sundare ras. Uppfödarna av rasen har i ökande omfattning följt de krav som SWK ställer på avelshundarna.

När det gäller jaktprovsmärker före avel har detta långsamt ökat i takt med tillgång på prov samt ökad medvetenhet hos både valpköpare och uppfödare. För de importerade, inlånade eller parningar som gjorts utomlands under åren, är oftast den utländska hunden högt meriterad på jaktprov.

Majoriteten av avelshundarna som används har uppfyllt de önskemål SWK ställt på jaktprovsmärker och hälsostatus. Målet är att alla avelshundar ska vara startade på jaktprov och hälsoundersökta före avel.

År 1992, var hälften av kullarna bristfälligt meriterade på jaktprov. 16 % saknade helt jaktprovsmärker före avel. Långsamt har en förbättring skett till fler meriterade avelsdjur. Under 90-talet och sedan 2000-talets början har i genomsnitt 85 % av kullarna varit efter föräldrar med tillfredsställande jaktprovsmärkning. De kullar där föräldrarna helt saknar jaktprovsmärker har minskat till 5-6 %. De uppfödare som varit i kontakt med avelsansvariga inom klubben har till 99 % använt jaktprovsmärkerade avelshundar. Majoriteten av rasens uppfödare diskuterar och kontrollerar sina avelsplaner med klubbens avelsansvariga.

Urvalskriteriet för avelshundarna har sedan klubben startade 1987 varit

- Avelsdjuren skall vara provade på klubbens jaktprov (Ukl viktigast som individ och avkommebedömning)
- Avelsdjuren skall ha känt resultat samt följa de regler som gäller de hälsoprogram klubben anslutit sig till.
- Avelsdjuren skall vara mentalt sunda – t.ex. klara den psykiska stress som jaktprov innebär.
- Avelsdjuren skall inte avvika från rasstandarden.
- Följa SKK:s grundregler för uppfödning av hund

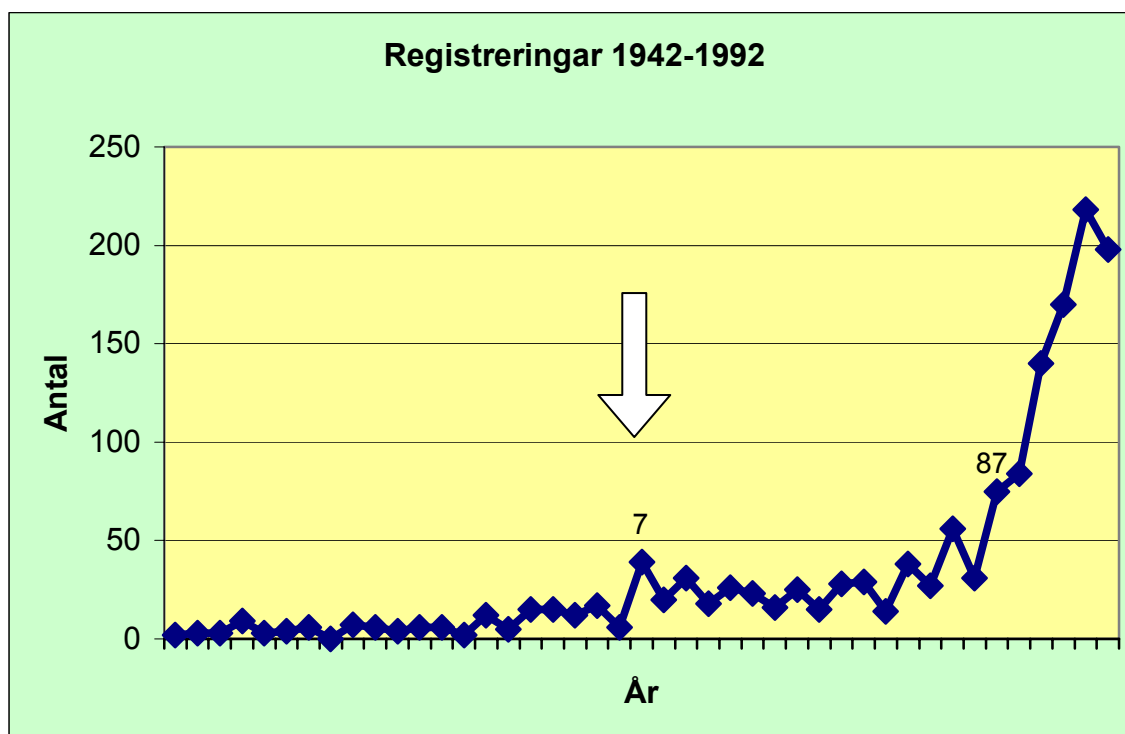
Dock har under år 2003 skett en alarmerande ökning av avelsdjur med brister i märkningen på jaktprov. Under 2003 har 30 % av kullarna varit efter föräldrar som helt eller delvis saknar

meriter från SWK:s jaktprov. Varför denna negativa utveckling har skett kan man bara spekulera om.

Under 80-talet och början av 90-talet hade vi samma utveckling då efterfrågan var mycket stor på rasen p.g.a. rådjursexplosionen. Kanske bidrar idag vildsvins ökning till detta beteende bland uppfödare. Efterfrågan på valpar är just nu större än tillgången. Det öppnar upp för okunskap. Saktlig ras information är otroligt viktigt till jägarkåren, det vill säga våra blivande valp köpare. Genom information kan vi råda bot på okunskap både hos uppfödare och blivande wachtelhund ägare.

2:1 REGISTRERINGAR

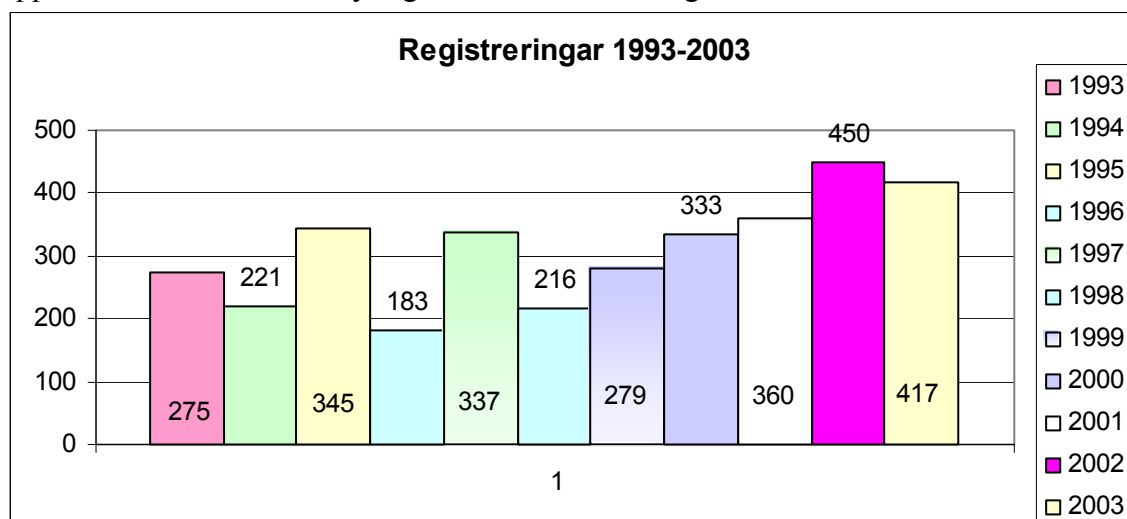
Antal registreringar ökade snabbt i slutet av 80-talet men problem med inavel och ledsjukdomar i den svenska stammen gjorde att några wachtelhundsägare valde att importera hundar från Tyskland, främst från väst. Karantän gällde fortfarande varför det var omständligt och kostsamt att importera hundar.

Tabell 1. Registreringar 1942-1992. Registreringarna låg länge på färre än 10/år. Första ökningen sker i mitten av 60-talet, då några importörer kom till Sverige, registreringarna ökade då till i medeltal till ca. 20/år. Karantän infördes 1967 och avskaffades 1994. Under 50 reg./år var det fram till år 1985. När SWK bildades 1987 utlöste det en kraftig reg. ökning vilket klart syns på kurvans slutdel.

Sedan början av 80-talet till år 2003 har det registrerats ca 4525 wachtelhundar efter fler än 600 föräldrar. **70 % av dessa registrerade har skett mellan år 1993 och 2003.**

Rekordåret var år 2002 då 450 wachtelhundar registreras. En liten sänkning år 2003 (417 + 9 import) men det beror mest på att några kullar gick tomma efter vissa hanhundar. De flesta uppfödarna är bosatta i de sydligaste delarna av Sverige.

Tabell 2

Antal registreringar mellan åren 1993-2003.

Antalet kennlar som föder upp Wachtelhund är för närvarande 122 stycken (år 2003). De flesta är att betrakta som nya uppfödare av rasen. Det registreras ca 10 nya kennelnamn per år.

2:2 KULLSTORLEK OCH PARNINGSTYP

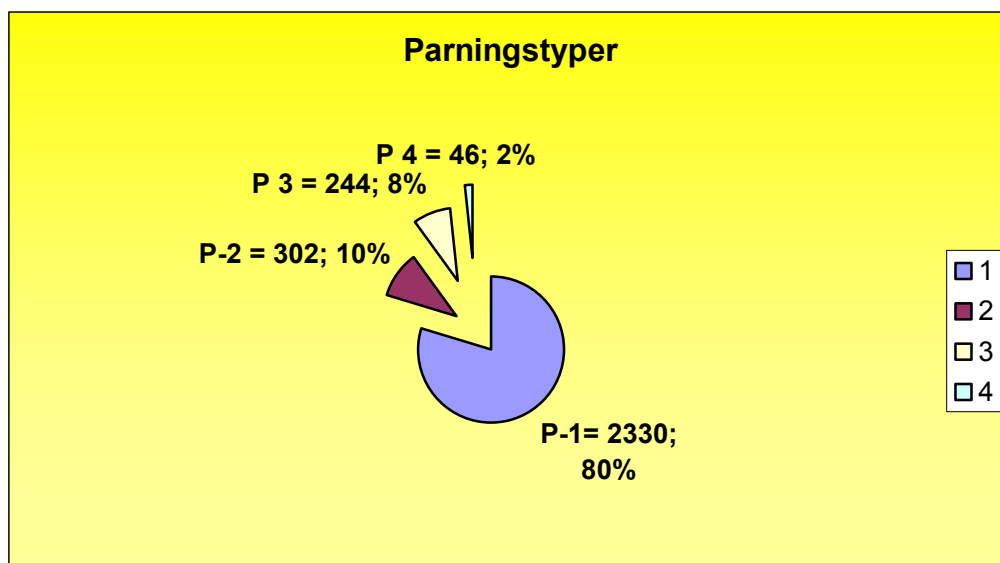
För att få en bild över utvecklingen kan man studera rasens kullstorlek inom olika parningstyper. Kullstorleken ger en bild av rasens sundhet. Det finns ett klart samband mellan graden av inavel och kullstorleken.

När man räknar ut kullstorlekar måste man dock hålla i minnet att före 1980-talet var det inte lätt att få avsättning för valparna, vilket gjorde att man gallrade i kullarna. Materialet är således endast uträknat på antalet registrerade valpar och inte antalet födda valpar.

Parningstyp avser den direkta relationen mellan kullens föräldrar oberoende av underliggande inavel. Kullarnas parningstyper ger oss information om kullstorlek vid olika kombinationer.

Indelas enligt följande:

- 0** = Föräldraren är obesläktade
- 1** = Föräldraren är mindre släkt än kusiner
- 2** = Föräldraren är besläktade som kusiner eller motsvarande
- 3** = Föräldraren är halvsyskon eller motsvarande, exempel dubbelkusiner
- 4** = Föräldraren: Parningar mellan föräldrar och avkomma eller mellan helsyskon

Diagram 1. Parningstyper i den svenska Wachtelhund stammen år 1909-2003

I den svenska stammen finns det 2922 kullar mellan år 1909 och till 2003. Flertalet är födda efter år 1987. Parningstyp 1 är dominerande.

Parningstyp 1, föräldradsjuren är mindre släkt än kusiner. 2330 kullar (80 %)

Parningstyp 1 är majoriteten i den svenska stammen.

Detaljer inom typ 1-gruppen:

I denna grupp är 702 kullar(88 %) efter svensk registrerade tikar, varav 66 kullar är med svenska tikar mellan år 1945-1986. Dessa 66 kullar kan sägas tillhöra "historien".

Mellan år 1987- 2003 är majoriteten av kullarna - parningstyp 1, 636 kullar.

Dessa kullar skulle vi kunna se som gjorda i "modern tid". Inaveln i rasen minskade under samma tid. Detaljer:

134 (19 %)svensk födda kullar är helt obesläktade i de första fem generationerna.

330 svenska kullar har mindre än 2 % inavel.

317 av dessa kullar med låg inavel är registrerade efter år 1989.

Kullstorleken är i parningstyp 1 i medeltal: 6,53 valpar/kull.

Sedan början av 90-talet är knappt 60 kullar registrerade efter tyskfödda importerade tikar i parningstyp 1. Det är lätt att tro att importerade hundar alltid tillför något nytt till den svenska stammen. Inavelsgraden i kullar med tysk födda tikar ligger emellan 0 -7,7 %. Endast 15 av 60 kullar med tyskfödda importerade tikar har 0 % i inavelsgrad.

Det finns ett observandum i slutet av 90-talet – början av 2000-talet då inaveln i denna selekterade grupp av importer ökar. Ökningen beror på parningar med närbesläktade hundar. Flera importerade hundar är släkt med varandra. Det vore en mycket olycklig utveckling om vi upprepar misstaget att öka inaveln igen i rasen men via importer. En övertro finns tyvärr på de importerade hundarna. Före import, *om avsikten är att använda hunden i avel*, vore det

önskvärt att importören tog reda på om hunden tillför den svenska stammen något eller om genmaterialet redan finns i Sverige i hög grad. Tyvärr kan man inte idag få den samlade informationen utanför våra gränser utan endast via vår egen specialklubb. Det finns en stor risk för överanvändning av importerade hanhundar. Den enda som tjänar på det är hanhundsägaren men dessvärre förlorar rasen viktigt genmaterial om överanvändning sker.

Parningstyp 2, föräldradjuren besläktade som kusiner eller motsvarande

Denna typ består av 302 kullar. Inavelsgraden totalt ligger generellt högt med högsta noteringen på 29,9 %. Hundarna kan ju vara släkt på olika och flera varierande sätt än bara som rena kusiner.

Dessa 302 kullar består av 55 svenska kullar med svensk födda tikar. 53 av dessa kullar är registrerade före 1996.

Vi finner även i typ-2 gruppen, 2 kullar efter tyskfödda importerade tikar samt 5 kullar efter tyskfödd hane.

Kullstorleken i parningstyp 2 ligger i medeltal på: 5,12 valpar/kull .

En minskning av valpantalet från den första gruppen.

Parningstyp 3, föräldradjuren är halvsyskon eller motsvarande, ex dubbelkusiner

244 kullar finns av typ 3. Inavelsgraden varierar mellan 13-26 %. 33 svensk födda tikar återfinns i parningstyp 3. 32 kullar är registrerade före 1991, endast en kull finns därefter, år 2003.

Kullstorleken är mindre i parningstyp 3: 4,5 valpar/kull.

Parningstyp 4, parningar mellan föräldrar och avkomma eller mellan helsyskon.

46 kullar i hela materialet motsvarar denna parningstyp och majoriteten är tyska kullar av äldre datum. Endast 4 kullar är efter svensk födda tikar. Tre av dessa kullar är registrerade före 1995. I minst två av dessa kullar rör det sig om tjuv parningar inom kenneln. Inavelsgraden i denna typ är mellan 25- 51%.

Denna typ har numera registrerings/avelsförbud inom SKK.

Kullstorleken är mindre än 2 valpar/kull.

Totalt räknat på hela rasen oavsett parningstyp låg valpmedeltalet/kull på ca 5/kull mellan 60-80-talet, liten ökning sågs under 90-talet till 6 valpar/ kull.

2:3 GRUPPAVEL EFTER FÄRG

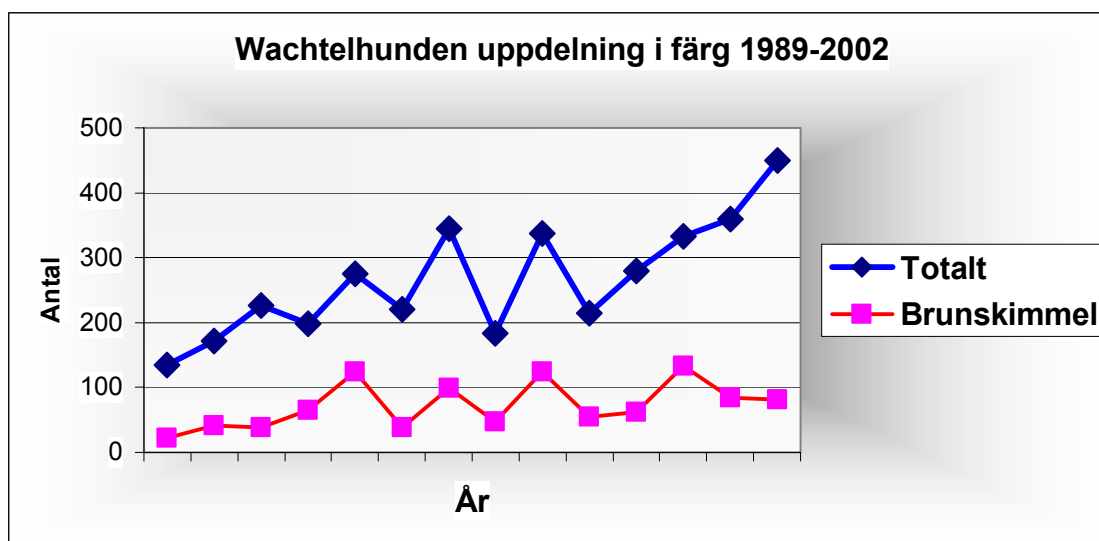
Wachtelhunden avlas vanligen i två stammar efter färg. De bruna hundarna i Sverige utgör 75 % av antalet registrerade. Brunskimmeln kom in i aveln först i mitten av 80-talet. Före 80-talet gallrades ofta brunskäckar, skimlar samt röda valpar bort.

Idag gallras det inte i valpkullarna p.g.a. färg längre.

I Sverige finns inget förbud mot att mixa färgerna. Mixningar görs vid behov, under **15 % av kullarna är mixade färgmässigt hittills**. Den jaktliga funktionen är det viktigaste urvals kriteriet i aveln.

Brunskimmel stammen utgör under åren 1989-2002, 27 % av den totala andelen reg valpar.

Tabell 3 Färgfördelningen inom Wachtelhunds rasen i Sverige

2:4 AVELSHUNDARNAS ANVÄNDNING

Under år 1993-2003 har ca 190 hanhundar använts i aveln. Cirka 35 hanhundar har haft fler än 30 valpar. Dessa hanar är i flera fall släkt med varandra som far, son eller sonson.

Flest valpar under perioden har tre importerade hanar som var aktiva i aveln under rasens stora expansions tid under 90-talet. Deras påverkan på den svenska wachtelhundstammen redovisas dels uträknat på hela populationen under deras aktiva avelstid samt efter färgslag, då de i huvudsak parats med tikar med samma färg som de själva.

Det finns en rekommendation från SKK: s avelskommitté, genetiker och veterinärer för att undvika överanvändning av hanar (matadoravel) som därmed minskar avelsbasen. Den rekommendationen innebär konkret att en hanhund inte skall få fler än 5 % av det totala antalet valpar som föds under hans aktiva avelstid.

Det kan vara svårt att räkna ut exakt i en växande ras som vår. En svårighet är att få grepp om utvecklingen under den aktiva avelstiden för en speciell hund. Först när han tas ur avel kan siffrorna bli exakta. Ytterligare svårighet ligger i andra generationens bidrag till aveln.

Men man bör fråga sig om hunden är så bra nedärvare att den skall fortsätta i avel om den har exempelvis 25 valpar- men ingen som startas på prov, undersöks hälsomässigt osv. Kanske är det nu läge att införa ”tak” för hanhunds användningen även i vår ras.

Observera uträkningen nedan på den totala wachtelhundstammen under hanens aktiva avelstid samt på respektive färgslag där hunden används.

De mest använda hanarna är:

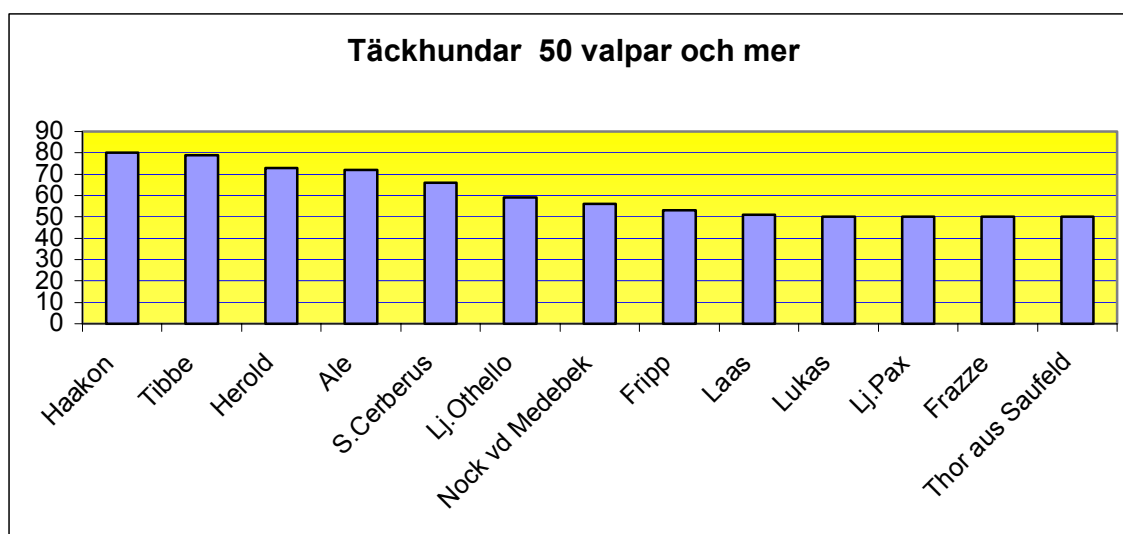
\ **Haakon vd Lüttgenheide**, brunskimmel, import 1989, e Unkas v Knausberg u. Heike v Hohen Tann, i avel 1990-95. 80 st valpar
Total av svensk wachtelhundstam : 5,6 %   **Brunskimmel stam: 26 %**

\ **Tiberius vd Tanzlaube**,(Tibbe) brun, import 1993, e Kiro v Kammerholz u Artemis vd Tanzlaube, i avel 1994-1999. 79 st valpar
Totalt av svensk stam: 5 %   **Brun stam: 7 %**

\ **Herold v Heidewald**, brun, import 1988, e. Wasco v Waldläufer u Laila v Fürstenweiher, i avel 1989-1994, 73 st valpar
Total av svensk stam : 5,9 %,   **Brun stam: 8,1 %**

Totalt sedan rasen kom till Sverige ser användningen ut som nedan redovisas. Flertalet av hundarna har valpar som registrerats under 80-och 90-talet.

Tabell 4. Hanhundsanvändning, över 50 registrerade valpar i svensk stam

\ **Ale**, född 1995, e Sippolas Cerberus u. Ljungkullens Waldy, brun, använd i avel 1997-2003, 72 valpar/10 kullar, 3,5 % av total stam under dessa år. Av brun stam 4,9 %. (Ale bör inte användas mer i avel.)

\ **S Sippolas Cerberus**, född 1992, e Sippolas Blixen u Frigga vd Buchklinge, brun, använd mellan år 1994-2001, 66 valpar, = 2,9 % total av svensk stam , av brun stam 4 %.

\ **Ljungkullens Othello**, född 1991, e Elko vd Lüttgenheide u Dana v Dörnberg, brunskimmel använd mellan år 1993-1998, 59 valpar = 3,7 % totalt av svensk stam, 12 % av skimmelstam

Nock vd Medebek, e Surko v Hagerwald u Lady v Anzinger Forst, brun

import 1967, använd 1967-1976, 56 valpar, 26 % av total stam = brun stam.

Fripp, 1982, e Frazze u Bums, använd 1987-90, brun
53 valpar, 11 % av total stam, 14 % av brun stam.

\ **Laas vd Birsch**, import 1991, e Murx vd Emster u Inez v Ex, brunskimmel, använd 1992-99, 51 valpar, 2,4 % av total stam, 8 % av skimmel stam.

Lukas, född 1990, e Tiger vd Bassenkuhle u Lucky, brun använd 1992-1999
50 valpar, 2 % av total stam, 2,8 % brun stam

\ **Ljungkullens Pax**, född 1992, e Ljungkullens Osborn u Quina v Chrysopras, brunskimmel,
använd 1994- 1995, 50 valpar 8,8 % total stam, 36 % av skimmelstam.

Galtesjös **Frazze**, född 1974, e Apollo u Senta 1974-1984, brun
50 valpar, 8 % av total stam, 9 % brun stam.

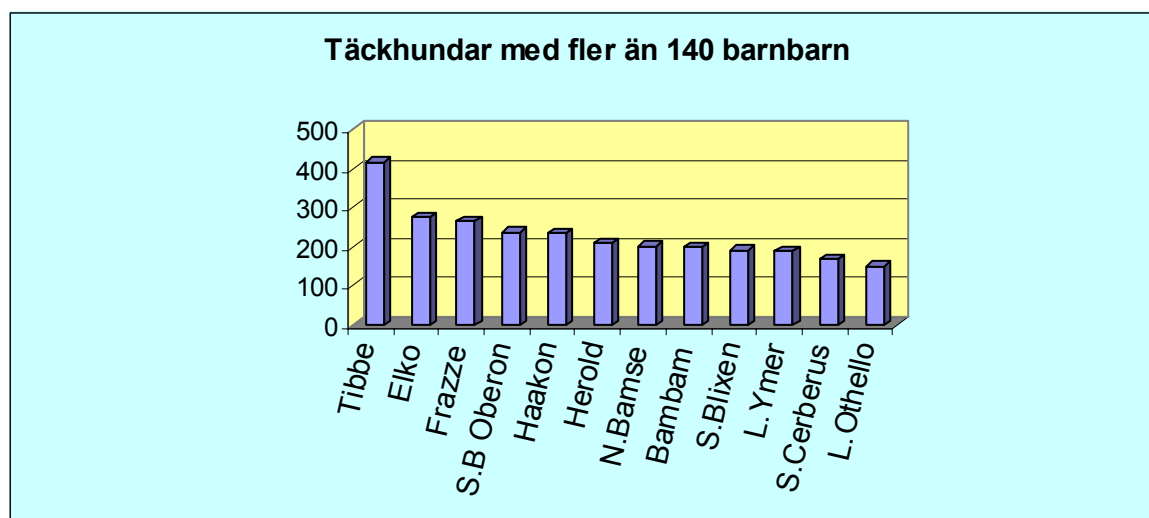
\ **Thor aus Saufeld** född 1999, e Tarzan vd Sasse u. Yvonne v Rappach, brun import år 2000,
används i avel från år 2002, hittills 50 valpar/7 kullar.(år 2003)

2:5 BARNBARN - HANAR

En hund kan ha många avkommor utan att påverka rasen på lång sikt. **Påverkan på rasen blir det först när det föds barnbarn.**

Nedan visas de hanhundar som har flest barnbarn. Observera att antalet valpar/hanhund inte påverkar antalet barnbarn. En hanhund kan ha ett fåtal valpar och ändå ha många barnbarn- de valpar han är far till, blev bra vilket har lett till att de i sin tur används i avel. Omvänt gäller att en hanhund kan ha många valpar men om ingen blir så bra att den kan användas i avel så påverkas han inte stammen på sikt.

Tabell 5 Barnbarn, hanhundar

\ **Tiberius vd Tanzlaube (Tibbe)** u Kiro Kammerholz –Artemis vd Tanzlaube
10 kullar/ 79 valpar, 416 barnbarn

\ **Elko vd Lüttgenheide** import -1989, e Apollo v Rühl u Ute v Erlengrund
6 kullar/39 valpar,274 barnbarn, använd under åren 1989-1992,
5 % av total stam,22 % av skimmel stam

Galtesjös **Frazze** , e Apollo u Senta ,10 kullar/50 valpar, 266 barnbarn

Sarons brune Oberon – född 1983, e Zarro u.Amanda (helsyster m Bambam), Frazze farfar.
Anv. till 4 tikar,30 valpar/5 kullar, 237 barnbarn, använd under åren 1988-1991,
3,7 % av total stam, 4,3 % av brun stam

\ **Haakon vd Lüttgenheide**, e Unkas v Knausberg u Heike v Hohen Tann, 11 kullar/80
valpar,236 barnbarn

\ **Herold v Heidewald**, e Wasco v Waldläufer u Laila v Fürstenweiher
13 kullar/73 valpar,209 barnbarn

\ **SUCH Nederbys Bamse**, född 1991,e.Pålsjöskogens Bilbo u Fröasjös Cindy, 5 kullar/36
valpar, 201 barnbarn, använd under åren 1994-1997, farfar Herold v Heidewald, morfar
Bambam, mormorsfar Frazze. 3 % av total stam, 4,6 % av brun stam

\ **Bambam**, född 1980 e Cebastian u Farina, Linjeavel på Nock vd Medebeck
7 kullar/36 valpar.200 barnbarn, använd under åren 1985-1988,
14 % av total stam, 17 % av brun stam

\ **Sippolas Blixen**, född 1988 e. Sarons Brune Oberon u Sippolas Åda. 3 kullar/19 valpar, 191
barnbarn, använd i avel mellan åren 1992-1998. 1 % av total stam, 1,5 % av brun stam

\ **Ljungkullens Ymer**,född 1994, e Haakon vd Lüttgenheide u Carmen vd Ketze
5 kullar/ 45 valpar, 188 barnbarn, använd under åren 1997-1998, 9 % total stam, 25 % av
skimmel stam

\ **S Sippolas Cerberus**, född 1992 e Sippolas Blixen u Frigga vd Buchklinge.
66 valpar,168 barnbarn. 2,9 % total av svensk stam , av brun stam 4 %

\ **Ljungkullens Othello**, född 1991,e Elko vd Luttgenheide u Dana Dörnberg
10 kullar/59 valpar, 151 barnbarn

Man kan även dela in aveln i syskons påverkan av den totala stammen. Syskons totala
påverkan kan åskådliggöras med följande exempel ur vår wachtelhundsavel - och visar varför
man i vissa ”familjer” har svårare att finna lämplig partner som inte är släkt.

Exempel från vår svenska avel:

1. Brun

21 st hundar registrerades efter samma föräldrar(2 kullar), av dessa användes 15 i avel. Dessa
15 registrerade 217 valpar totalt tillsammans under perioden 1991-1997. Det motsvarar ca 15

% av antalet totalt reg. under perioden. Men nästan en fjärdedel eller 24 % av den bruna stammen.

2. Brunskimmel

16 valpar efter samma föräldrar(2 kullar) varav hälften fortsatte i avel. Avkommorna efter dessa 8 fick i sin tur 143 valpar gemensamt och påverkar under sin avelstid 1991-1997 14,7 % av den totala stammen men över en fjärdedel ,26,5 % av skimmel stammen under perioden.

2:6 TIKAR

Uppfödaren bör vara extra noga med val av tik i aveln och fokusera mindre på hanhundarna på grund av att :

- Tiken nedärver sitt mitokondrie DNA till avkomman i högre grad än hanen. Mitokondrie DNA finns i cellen och huvudfunktionen är att svara för grundläggande livsfunktioner.
- Tiken påverkar sina valpar under dräktigheten och hela digivnings- och valpperioden.

Tikens totala bidrag till valpen är alltid större än hanens.

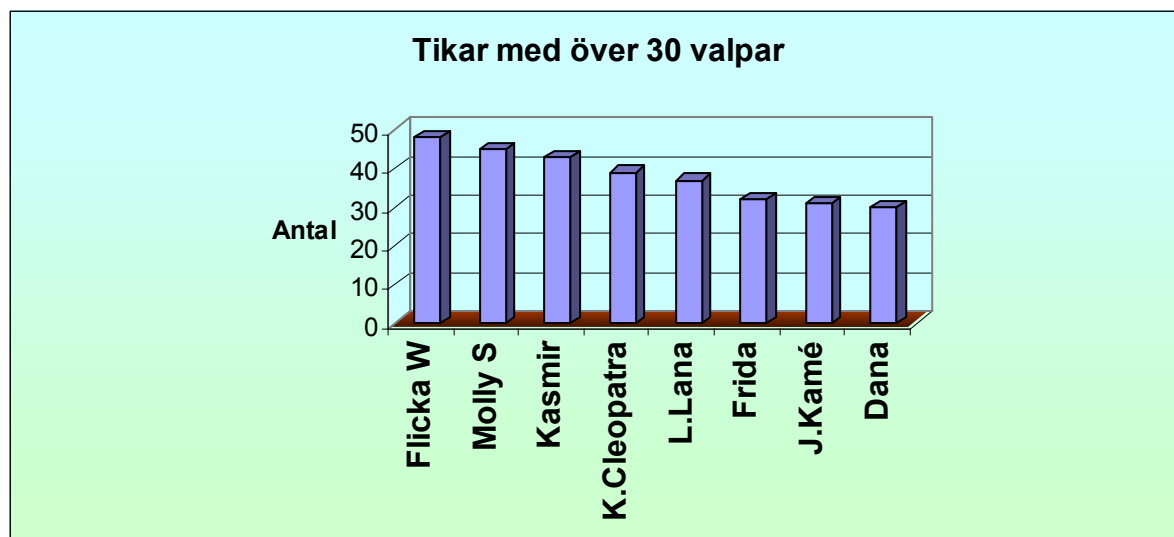
Tikar får högst registrera 5 kullar i SKK. Måste ha friskintyg efter 7 år ålder. Att man infört begränsning av antalet kullar efter en tik är med hänsyn till tiken.

Hanhundar kan få obegränsat antal valpar om inte ras ansvariga och uppfödarna/hanhundsägarna begränsar användningen. Tidigare nämndes rekommendationen att en hane inte bör få mer än 5 % av populationen under sin aktiva avels tid.

37 tikar har registrerat över 20 valpar. Om man räknar 6 valpar/kull i snitt så blir det 30 valpar på 5 kullar, men ofta har man inte så många kullar på en wachteltik. Vanligast är att en wachteltik får 1-3 kullar under sin avelstid.

Nedan visas de tikar som har över 30 valpar, vilket är 8 stycken. Man kan här se att tikar på 80-talet ännu idag ligger högt i valpantal. Däremot behöver de precis som hanhundarna, inte ha påverkat aveln om avkomman inte fortsatt i avel pga. jaktliga brister, ohälsa m.m.

Tabell 6. Tikar med över 30 valpar

Inom parentes anges kennelnamn

\ **Flicka Weidelsburg**, brun import 1988, e Wertel vd Wurz u Hoheit Hopfenhof, 5 kullar/48 valpar (Junkerns)

\ **Molly v Schwarzenbach**, brunskimmel, import 1983, e Mao v Kleiner Moor u Edda Bruderhöhe, 5 kullar/45 valpar (Frahekos)

\ **Kasmir**, brun, född 1995, e Tiberius Tanzlaube u Tskogens Undis, 5 kullar/43 valpar (Jaktgranats)

\ **Knestorps Cleopatra**, brun, född 1995, e Nederbys Bamse u Sippolas Contessa , 4 kullar/39 valpar (Jägmästaren)

\ **Ljungkullens Lana**, brunskimmel, född 1989, e Elko Lüttgenheide u Quina Chrysopras, 4 kullar/37 valpar (Hemfjärdens)

\ **Frida**, brun, född 1983, e Frazze u Bums, 4 kullar/32 valpar – (Bums helsyster med Bambam), (Marskans)

\ **Junkerns Kamé**, brun, född 1989, e Sarons brune Oberon u Flicka Weidelsburg , 4 kullar/31 valpar- (Enbangens)

\ **Dana v Dörnberg** , brunskimmel, import 1990 e Ulk vd Ketz u Debby Weidelsburg 5 kullar/30 valpar- (Ljungkullens)

2:7 BARNBARNSKURVAN FÖR TIKARNA

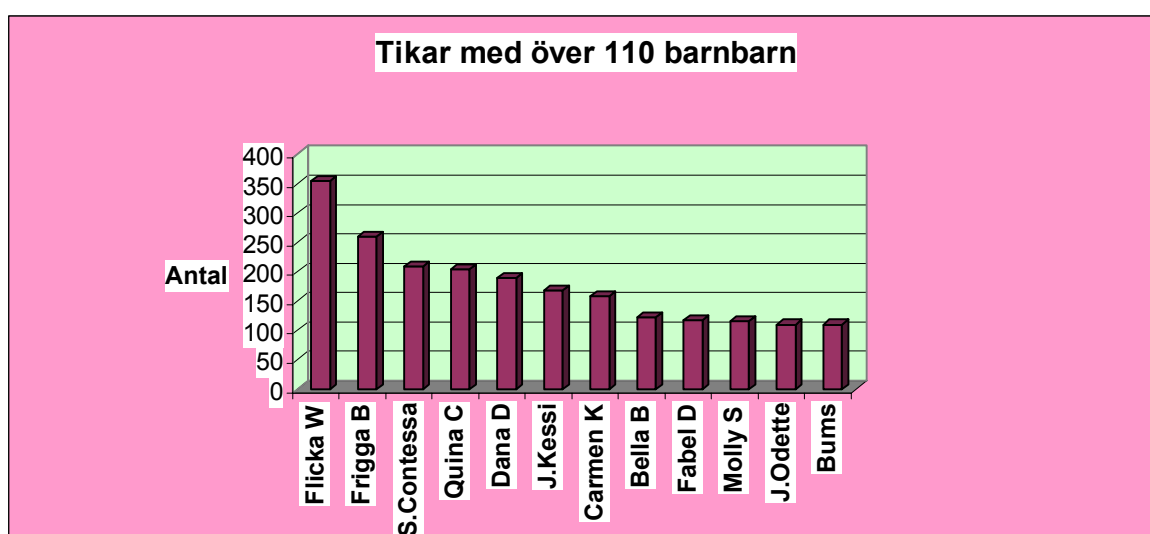
Ofta talar man om ”farfarskurvor” i redovisningar av denna typ. Inom vår ras finns dock exempel på tikar som har många barnbarn i avel, fler än många hanhundar, en ”mormorskurva” kan därmed skapas.

Presenterade avelstikar nedan användes huvudsakligen under rasens expansiva skede och de gav flera bra avkommor som tack vare uppfödarnas och valpköparnas intresse även meriterades i hög grad på jaktprov och hälsoundersöktes. En av import tikarna är ännu idag den tik som har flest meriterade avkommor i Ukl samt Ökl. Tiken fick 29 valpar i 4 kullar vilket är ett ganska normalt antal och har idag 267 barnbarn.

En annan av import tikarna fick 48 valpar i fem kullar vilka givit upphov till 355 barnbarn i aveln. Hon slår därmed många hanhundar när det gäller barnbarn och dominerar aveln till stor del.

Nedan följer en barnbarnskurva med tikar som har över 110 barnbarn. Nio av de tio tikarna var meriterade och friska. Undantaget är Molly v Schwarzenbach som hade Hd-1, och var omeriterad. Dock var hennes föräldrar samt övriga anor meriterade. Hon kom till Sverige före klubbens bildande och då det inte fanns krav på Hd-frihet.

Tikarna nedan dominerar aveln ännu idag.

Tabell 7 Tikars barnbarn

Inom parentes anges kennelnamn.

Bruna tikar:

\ **Flicka Weidelsburg** ,355 barnbarn (Junkerns) mor till Junkerns Kessi och Junkerns Odette.

\ **Frigga vd Buchklinge**, import 1990, e. Echnaton vd Tanzlaube u Anja v Alten Schloss, 4 kullar/ 29 valpar, 267 barnbarn, (Sippolas) mor till Sippolas Contessa.

\ **Sippolas Contessa**, född 1992, e Sippolas Blixen u Frigga vd Buchklinge, 3 kullar/ 24 valpar, 226 barnbarn (Knestorps)

\ **Junkerns Kessi**, född 1989 ,e Sarons Brune Oberon u Flicka Weidelsburg, 4 kullar/25 valpar, 168 barnbarn, (Wachtelmans)

\ **Fabel v Drenkhof**, import 1991, e Samson v Seehalde u Lena v Morretal, 4 kullar/ 26 valpar, 117 barnbarn (Grytbäckens)

\ **Junkerns Odette** född 1991, e Junkerns Joker (Bambam son) u Flicka Weidelsburg, 3 kullar/ 26 valpar, 117 barnbarn (Junkerns)

Bums född 1980, helsyster med Bambam, e Cebastian u Farina.
3 kullar/ 16 valpar, 110 barnbarn

Brunskimmel tikar

\ **Quina v Chrysopras** import-1989, e Barry v Baerlerwald u Jasione v Chrysopras
4 kullar/23 valpar, 204 barnbarn (Ljungkullens)

\ **Dana v Dörnberg**, import-1990, Ulk vd Ketze u Debby Weidelsburg
5 kullar/30 valpar, 189 barnbarn (Ljungkullens)

\ **Carmen vd Ketze**, import-1991, e Ulk vd Ketze u Walli vd Ketze,
4 kullar/22 valpar, 168 barnbarn (Ljungkullens)

\ **Bella v Bartelsbusch**, import-1995, e Raudi v Riedforst u Dana v Drachenschlucht,
2 kullar/19 valpar, 131 barnbarn (Ljungkullens)

Molly v Schwarzenbach, 115 barnbarn (Frahekos)

2:8 INAVEL

All ras avel har varit föremål för mer eller mindre systematisk nära släktskapsavel. Den vanligaste metoden har varit s.k. linjeavel. Selektion av individer med önskade egenskaper inför avel samt en standardisering av dessa egenskaper var målet när man i syd Tyskland för 100 år sedan konsoliderade vår ras.

Inavel kan enklast definieras som andelen genpar hos en individ där båda generna i paret på grund av härstamning kommer från samma anfäder- och/eller mödrar. Sådan dubbling av gener åstadkommes genom olika former av släktskapsavel. Ju intensivare släktskapsavel, ju närmare släkt de parade individerna är med varandra, desto större är sannolikheten för sådan dubbling av gener. En vanlig missuppfattning är att arvsanlagen blir skadade av inaveln. De skadligt verkningarna av inavel beror helt på dubbling av redan skadade anlag och på förlust av ärftlig variation.

All tidigare inavel bryts när två hundar, som är sinsemellan obesläktade men var för sig inavlade, paras med varandra. Inavelsgraden kan gå ned till 0 på en enda generation. Inavelseffekter är inte ärftliga, de uppstår alltid som en effekt av närbesläktade parningar och försvinner när man häver inaveln.

Inavelsgraden ger inte besked om avkommans risk att bli sjuk eller chans att bli jaktligt utöver medelmåttan. Starkt inavlade men helt friska hundar har ingen ökad tendens att nedärva ärftliga skador. Paras de med obesläktade individer finns inga negativa inavelseffekter som kan föras vidare till avkomman. Problem kan uppstå om många uppfödare i en ras inavlar alltför starkt så att rasen som helhet förlorar ärftlig variation.

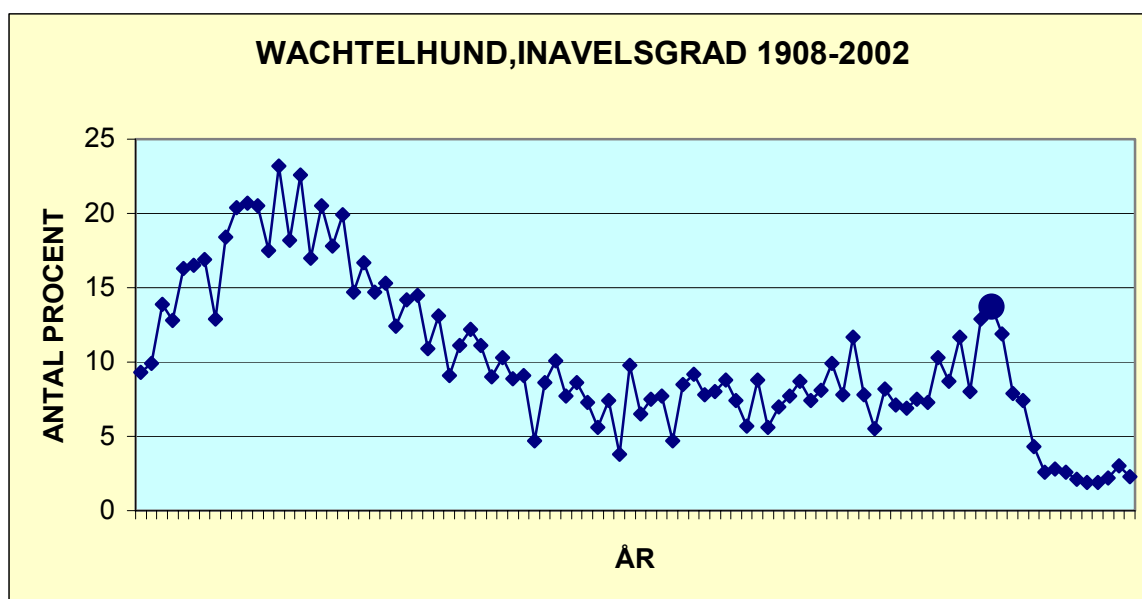
Inavel är en genetisk vändzon eftersom den minskar den ärftliga variationen, i förening med att också skadade anlag dubbleras. Det leder på sikt till inavelsdepression som bland annat ger mindre kullstorlek, sjunkande fertilitet, lägre födelsevikt, sämre tillväxt, sämre mentalitet, ökad infektionskänslighet, sämre immunförsvar samt olika sjukdomar. **Förlusten av ärftlig**

variation leder till minskade möjligheter att i framtiden genom avelsurval förbättra hundstammen.

Av ren hänsyn till valparnas livskraft och hälsa i en kull bör en parning inte ha högre inavelsgrad än 6,25 %. Högre inavelsgrad är på sikt skadlig. För att behålla en låg inavel i hela rasen bör den genomsnittliga inavelsgraden inte vara högre än 2,5 % räknat på de senaste fem generationerna.

Från mycket hög inavel har den svenska stammen av wachtelhunds rasen kommit ned till en på sikt bättre och förhoppningsvis hållbar nivå.

Beräkningar av inavel är en matematisk process och kan anges i decimalbråk eller procenttal. I denna beskrivning använts procenttal.

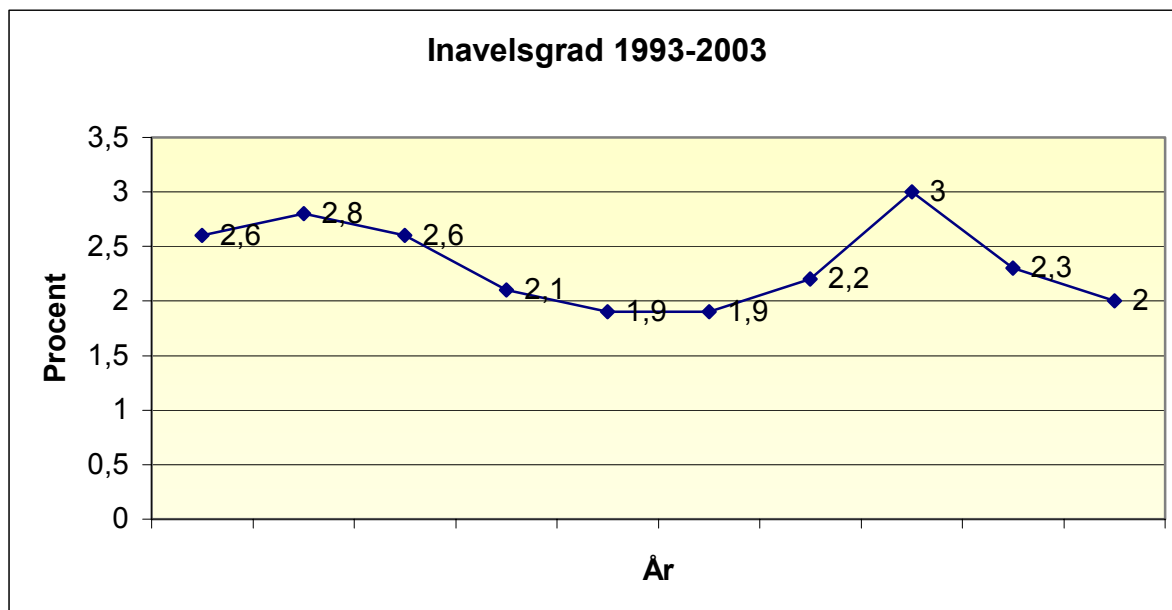

Tabell 8. Inavelsgrad i svenska Wachtelhundstammen 1908-2002

När SWK bildades år 1987 låg inavelsgraden i medeltal på 12-14 % i rasen (rund markering). Det var vanligt att föräldradjuret var s.k. dubbelkusiner.

Under de senaste 10 åren har medelvärdet i rasen varit under 3 %. Mellan åren 1998-2003 har inavelsgraden i RASEN pendlat mellan 1,9 %-3 %.

Tabell 9 Inavelsgrad 1993-2003

Toppen med 3 % inavel var det år vi inte hade något avelsråd.

Förklaringen till den dramatiska sänkningen av inavelsgraden är bland annat att vi importerat många nya hundar från kontinenten under de senaste 10-15 åren. Sedan karantänen försvann år 1994, är det betydligt enklare att importera samt resa med hund för parning utomland. Dessutom har vi i Sverige inte förbjudit parning mellan färger vilket bidragit till att avelsbasen vidgas. Även den generellt ökade medvetenheten och kunskap hos uppfödare och andra hundintresserade om inavelns risker bidrar starkt till att hålla inaveln låg i rasen. Klubbens avelsansvariga har sedan starten informerat om att parningar med större släktskap än 6,25 % (så kallad kusin parning) inte är lämpligt. Om parnings valet står mellan två jaktligt och hälsomässigt likvärdiga individer är det en fördel för rasen att välja den som är minst närbesläktad

I takt med sjunkande inavel och ökad avelsbas har rasens valpmedeltal ökat något samt sjukdomar som höftledsdysplasi har minskat i populationen.

Importer mellan år 1983-1994 var 18 st. Varav 12 brunskimlar, 6 hanar+ 6 tikar. 9 av dessa importer var hel eller halvsyskon.

Sex importer kom åren 1995-96, samtliga tikar, varav 4 bruna. En brun hane lånades in för avel 1996, vilket blev möjligt när karantän togs bort. Han fick 27 valpar/4 kullar.

År 1997-98, kom 4 importer, en röd tik, en brun tik samt en brunskimmel hane och tik, parningarna utomlands samt inlåning av hanhundar ökade med 7 stycken.

Mellan åren 1999-2002 kom 17 nya importer, varav 10 hanhundar. 10 av de 17 importerna är bruna hundar.

Under 1999-2002 skedde fyra parningar utomland samt en hane lånades in för avel.

År 2003 har 9 importer från Tyskland reg. i SKK. Av dessa är fyra syskon, fem av importerna har högre inavel än 6.25%. Samtliga importer har anor (föräldrar, far-morföräldrar) som redan finns i den svenska stammen. Könsfördelningen är 2 bruna hanar och tikar, 1 brunskimmel hane och tik, 2 röda tikar samt en röd hane. Två utlandsparningar skedde under 2003. Också de använda hanarna bosatta i Tyskland har många anor i den svenska stammen.

Fler hundar av samma stam eller mycket närbesläktade är på väg till Sverige och kommer kanske hit under år 2004.

Summa: importer mellan 1983- 2003: 54 st

Det kan bli problem i framtiden i Sverige om alla importerade/lånade hundar är närbesläktade med den stam vi redan har. En del vuxna hundar i Tyskland säljs till Sverige eftersom de inte tillför den tyska stammen något genetiskt. Ibland säljs hundarna eftersom de inte klarar de tyska avelsreglerna. Man måste således se upp så vi inte får in hundar som är underkända avelsmässigt, har defekter eller är så vanliga att de finns i mängd.

Alla importer kommer inte i avel, ibland på grund av att de inte uppfyller de hälsokrav vi har i Sverige, ibland eftersom de endast tagits till landet som jakthundar.

Innan karantänen försvann fick hundarna i de flesta fall vara kvar i hemlandet för jaktprovsmartering samt röntgen kontroll. (Hittills har importerade hundar fått distans av SKK när det gäller krav på föräldrarnas hälsostatus –ögon samt armbågar, eftersom det är olika krav mellan VDW och oss.)

Under 90-talet tillförde importerna något nytt och dispens från våra regler var nödvändigt. Med stigande antal parningar och importer bör vi kanske tänka om och ha **samma krav på alla avelshundar oavsett var de är födda.**

Importerna och de inlånade/utlandsparningar har bidragit med:

Över 30 % av alla registrerade valpar i Sverige, men importernas barnbarn påträffas i 85 % av alla registreringar under denna tid .

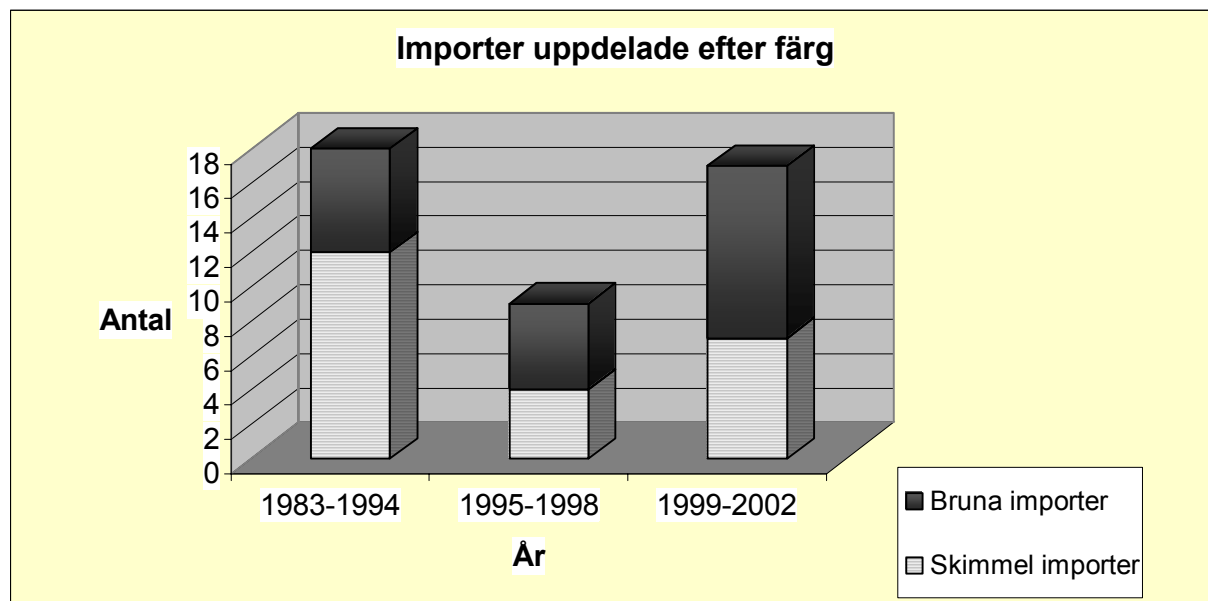
Importerat avelsmaterial är automatiskt inte bättre än den kända svenska stammen och skall därmed inte överanvändas. För den som tar in nya hundar med avsikt att använda dem i avel, åvilar ett stort ansvar, eftersom man inte bara importerar positiva anlag utan även negativa. Samarbete över gränserna är viktigt för hela wachtelhunds rasen och kräver en öppen dialog mellan respektive föreningarna, uppfödare med flera inblandade. Det är viktigt att känna till utvecklingen jaktligt och hälsomässigt, i de länder vi importerar ifrån- vilket inte alltid är lätt.

*”Att helt undvika all inavel är knappast möjligt och inte heller önskvärt. För egenskaper som har en ärftlig bakgrund är det oundvikligt att de bästa individerna i rasen på något sätt är släkt med varandra. Strävan att totalt undvika all inavel skulle därmed medföra svårigheter att utnyttja det bästa avelsmaterialet. Det kan aldrig vara målsättningen med ett avelsurval och åtföljande parningsplanering. Däremot bör **stegringen av inavelsgrad hållas så låg att man inte i onödan riskerar förluster av arvsanlag i varje generation.** Då undergrävs förutsättningarna för framtida och meningsfullt avelsarbete.”* Citatet hämtat från genetiker Per Erik Sundgren, särtryck Om inavelsberäkningar.

Som tidigare nämnts är det inte önskvärt att inavelsgraden skall stiga igen eller att avelsbasen minskar ånyo. Med många oplanerade importer finns en uppenbar risk att inaveln ökar då många är närbesläktade med varandra. De senaste åren har det förekommit högre inavel i parningar mellan importer samt mellan importers barnbarn och med andra närbesläktade individer, än i den övriga rasen. I Tyskland kan inaveln i rasen vara högre än i Sverige. Det finns en risk att uppfödarna inte inser farorna och ökar inaveln igen vilket på sikt för rasen inte är gynnsamt.

Importer är nödvändiga och viktiga men måste **användas med förstånd** för att inte åstadkomma mer problem än nytta.

Tabell 10 visar importen uppdelade efter färg åren 1983-2002. Randig del = skimmel

2:9   EFFEKTIV POPULATION

En vanlig missuppfattning är att rasens registreringssiffror är liktydigt med avelsbredden.

Det är endast de hundar som

* **faktiskt används i avel**, deras

* **inbördes släktskap** och

* **utnyttjande av enskilda individer** som påverkar avelns bredd samt struktur.

En vild hund som lever i en stabil flock kan under sin levnad inte få 100-tals avkomlingar som våra tama avelshundar, där människor bestämmer urvalet.

Ett exempel på avelsbredd och registreringsantal inom en annan ras:

Vid undersökningar (gjord av genetiker P-E Sundgren) av den strävåriga taxen i Sverige i mitten av 1990-talet då rasen bestod av 30 000 individer. Av dem var 20 000 i fertil ålder när undersökningen gjordes. Kontrollen av den effektiva populationens storlek visade att man hade 80 olika taxar i avel. Man förlorade ärftlig variation i samma takt som om man hade haft 40 hanar med olika genetisk härstamning samt 40 olika tikar i avel. Omkring en tredjedel av hela stammen kom från en enda hanhundslinje. Den mest använda hanhunden, hans mest använda son och sonson, tre handjur i rätt nedstigande led, var far - eller morfäder till bortåt 10 000 strävårstaxar. Detta visar tydligt att en ras registreringssiffror och dess egentliga population är olika saker.

Den ärftliga variationen i en ras är det väsentliga att bevara för att hälsotillståndet ska kunna hållas på en tillfredställande nivå. Förlust av ärftlig variation ger på sikt defekter och en öka sjuklighet.

Vid nivåer kring 100-200 olika djur i effektiv population kan genfrekvensen hållas relativt stabila och den ärftliga variationen bevaras.

En planmässig begränsning av enskilda hanhundar i avel skulle räcka för att uppnå en rimlig bredd i avelsarbetet och därmed bibehålla nödvändig ärftlig variation.

Med en teoretisk – matematisk modell kan man räkna ut rasens avelsstruktur.

Effektiv population definieras i genetiken som:

”Den population som vid slump parning med lika många individer av vardera könet skulle ge upphov till samma stegring av inavelsgraden per generation som man uppmätt i en verklig population.”

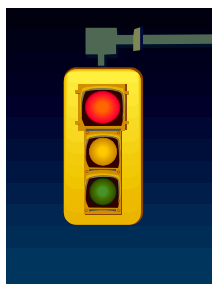
Modellen jämför således den verkliga populationen med en hypotetisk idealpopulation. Man kan med andra ord beräkna ökningen av inavelsgraden eller förlusten av genetisk variation i raser.

Databeräkningar av den svenska wachelhunds rasens effektiva population visar att :

På 80-talet var antalet hundar i avel med olika härstamning **mindre än 50 stycken**. Läget var kritiskt och problemen många.

Under 90-talet, gynnades avelsbredden av importörer som inte var besläktade med den svenska stammen. Avelsbasens bredd såg ut att gå en sund utveckling till mötes.

Sedan några år tillbaka ökar antalet importörer/utlandsparningar men nu är de nya hundarna i flera fall släkt med den stam som finns i Sverige och/eller är släkt med varandra och gynnar inte avelsbasens breddning utan tyvärr har en minskning av avelsbredden skett.

Antal individer i den svenska wachelhundstammen ligger i nuläget på mellan **51-100 olika hundar i avel**. Ännu har vi inte GRÖNT ljus – ljussignalen pendlar mellan gult och grönt.

Problemet är att vi inte utnyttjar den tillgängliga avelsbasen tillräckligt för effektiv breddning, utan balanserar på smal lina. Den tillgängliga avelsbasen är större än den utnyttjade vilket innebär att det finns möjligheter att bredda avelsbasen ytterligare genom att bättre utnyttja vår hundstam. Och det är bra! Då finns det möjlighet att bredda !

De urvalskriterium vi har på jaktprovsmärker och hälsostatus bidrar till begränsningar men är också nödvändiga för att bibehålla rasens karaktär och egenskaper.

I nuläget är det i genomsnitt 30 % av årskullarna som startas på jaktprov. Således är 70 % inte startade och bedöma på jaktprov. De faller bort från populationen eftersom de förblir okända.

Avelsdjuren selekteras ur en liten grupp, önskvärt vore att siffrorna för jaktproven var omvända så vi kunde få fler individer att välja på.

Innan man inför restriktioner, inom de jaktliga egenskaperna och/eller via hälsoprogram mm måste en **KONSEKVENSANALYS** göras så vi inte hamnar ur askan i elden genom att snäva in avelsbasen ytterligare. Om en allvarlig defekt skulle dyka upp i rasen kan det snabbt leda oss in i mycket allvarliga problem.

Den genetiska variationen inom hela den svenska delen av rasen samt mångfalden är relativt bra, rasen skulle fortsättningsvis kunna utvecklas positivt. Vi talar här om en hel ras utan uppdelning av färg, jaktliga egenskaper eller sundhet. Endast den genetiska variationen avses.

*Om vi däremot tar hänsyn till jaktliga egenskaper och sundhet så är läget bräckligt !! Läger vi sedan till färgen på hundens päls och delar upp dem ytterligare så är läget sett ur genetisk synvinkel ännu sämre. Då är vi nere på farliga **RÖDA** nivåer igen.*

Det finns en risk att uppfödare inte alltid tar hänsyn till rasen utan endast till sin egen uppfödning. Man väljer då exempelvis täckhund efter andra kriterier (sentimentala, kopiera sin hund, ”man vill bara föda upp jakthundar”????) än om hanen tillför rasen något genetiskt eller om han faktiskt minskar avelsbasen. Den egna uppfödningen är vanligen överblickbar vilket inte är lika lätt när det gäller hela rasens utveckling. Det är ofta svårt att se helheten. Svårast att förstå är argumentet att ”man bara föder upp jakthundar”- vad gör alla andra uppfödare då? Samarbetet och öppenheten mellan uppfödare är inte alltid den bästa. Trots att vi alla är beroende av vilka kombinationer som görs.

Ännu svårare kan det vara för hanhundsägaren att ha ordentlig kontroll och att följa med i hur rasen utvecklas.

Vanligt är också att man mer ser till avelsdjurens meriter än vad de faktiskt ger genetiskt. Det är lättare att sälja valpar efter ”Champions” eller om det står i annonsen för wachtelhund att föräldrarna jagar gris....Nedärver vad? Det är ju faktiskt föräldradjuren som har nedärvt sig bra till den nya generationens avelsindivider. Valpens anor och närmaste släkt är mer intressant än enstaka stjärnor. Istället för den välmeriterade hanen kanske det är hans föräldrar som är de bästa nedärvarna som har givit upphov till denna fantastiska hund.

Champions är inte liktydigt med bra nedärvare.

Utställningsverksamheten i Sverige har ofta bidragit till en utarmning av rasers ärftliga variation. Konkurrensbedömningar stimulerar till överutnyttjande av enskilda avelsdjur och kan skapa flera genetiska problem. Utställningsverksamheten är mycket sparsam inom SWK. Inom VDW arrangeras inte utställningar enligt svensk praxis. Endast godkända avelshundar visas och kvalitetsbedöms samt vid jaktprov görs en exteriör besiktning av de startande hundarna.

Inom wachtelhundsrasen tillämpas endast kvalitets bedömning på jaktprov. Jaktproven är inga tävlingar.

Rasen är fortfarande så pass liten att den enskilde uppfödaren har stor inverkan på hela rasen och är beroende av övriga uppfödarens arbete. **Varje val av avelshund är därför viktigt.**

Avel måste alltid ske på lång sikt, med kunskap och med tålamod. De första stamhundarna finns ca 20 generationer bakåt i stamtavlorna hos nu levande wachtelhundar. De val man gjorde för 100 år sedan kan ännu ses och har återverkningar. Vi kan inte göra något åt det avelsarbete som redan är genomfört. Målsättningen är i stället att inte upprepa gångna tiders misstag i kommande generationer. *Avel handlar om framtiden.*

För att få kunskap måste det finnas någon typ av ”organisation” som kan ge kunskap och det måste vara lätt att få ta del av information som finns, redskapen måste vara förståliga och lätta att använda. **Informationen** måste ständigt uppdateras eftersom aveln inte är statisk utan pågår och ändras hela tiden. **Klara regler** för aveln som kan accepteras och är lätta att följa är önskvärda.

Något som kan vara till hjälp för att öka avelsbasen :

1. **Begränsning av hanhundsanvändningen**
2. **Fler startande individer i Ukl. (Ukl är en individ och avkommebedömning och det viktigaste provet för aveln.)**
3. **Fler bedömda hundar ger fler avelsdjur att välja på**
4. **Utnyttja resurserna ex.vis olika färger**
5. **Fortsatt utbyte med andra länder- fullgoda individer i aveln. Samma krav på alla avelshundar oavsett födelseort.**

Vi bör även fortsättningsvis ha utbyte med andra länder och bara använda fullgoda individer i aveln oavsett vilket land hunden är född i. Det är viktigt att vi satsar på det hundmaterial vi redan har i landet. Detta material är för oss välkänt, vilket kan vara ett problem med avelsdjur från andra länder. Kraven måste vara de samma på import hundar/utländska parningar som vid avel med hundar bosatta i Sverige.

Önskvärt är också att rasens hanhundar används effektivt men med måtta. Reglerna för hanhundsanvändning bör bli klarare och efterlevas. En övre gräns för hur många valpar en hane kan få bör övervägas. I rasens hemland finns detta. En enskild hane inom VDW får först, 4-5 kullar, därefter sker en utvärdering och om utfallet är bra kan han få ytterligare 4-5 kullar. Man försöker inom VDW hålla 5 % gränsen som beskrivits på annat håll.

En av de viktigast åtgärder en uppfödarna kan göra är att se till av utvärdera avkommorna på jaktprov. Detta kommer på sikt att öka avelsbasen eftersom vi då får bättre och ökad kunskap om hundarna och därmed fler individer som kan bli avelsdjur i framtiden.

2:10 MENTALITET

Wachtelhundens mentalitet har undersökt av bland annat yrkesdressör Rolf Johansson, Kolbäck, som gjorde ca 400 tester på svenska och tyska hundar, samt vid MH-test, där ett 60-

tal hundar bedömts hittills. De testade hundarna visar en ganska liktydig mentala profil oavsett testmetod.

De olika testmetoderna visar dåligt hundarnas verkliga jaktlust vilket gör att mentaltesterna aldrig kan ersätta jaktproven. Det som testas på mentaltesternas ”jaktkamplust” är att följa efter föremål och att vilja gripa. Det som styr jakthundens riktiga jaktintresse är betydligt mer komplicerat och sammansatt.

Rasen beskrivs som tillgänglig och öppen mot sin omgivning.

Majoriteten av undersökta hundar har stor jaktkamplust, måttlig social kamplust, livligt temperament, liten till måttlig skärpa utan kvarstående aggressivitet mot folk, måttlig försvarslust, den var i undersökningarna relativt nervfast, något vek samt hade måttlig till stor dådkraft. Samtliga undersökta hundar var skottfasta.

Inom vetenskapen talar man om ”boldness” och den typiske wachtelhunden är vanligen nyfiken, framåt, lekfull och orädd. Den ligger högt på boldness skalan.

Arvbarheten när det gäller mentala egenskaper är relativt hög och varierar mellan ca. 15-40 %. Vid uträkningar av arvbarhet vid genomförda MH-tester med olika raser har man funnit att exempelvis kamp lust har en arvbarhet mellan 35-40 % samt rädsla 40 %. Att rädsla har hög arvbarhet bör beaktas vid val av avelsdjur. Wachtelhunden skall vara en relativt modig hund. Skygga, rädda, mentalt svaga hundar är ett diskvalificerande fel enligt ras standarden. Ett observandum är när en ras börjar lanseras som trevliga familjehundar. Det är lättare att avla på veka, försiktiga hundar som ägarna klarar av än självständiga, skarpa och modiga hundar. Finns en risk att man väljer för veka individer till avel när den ”besvärliche, påhittige, järva” hunden istället borde väljas.

Wachtelhunden har ett brett register. Den kan lätt utvecklas till problemhund om den hamnar i orätta händer. Rasen kan upplevas som krävande på grund av sin stora arbetsvilja. Men i rätta händer är wachtelhunden en lugn och mentalt stabil hund.

Enkät inom SWK år 1999, uppgav mindre än 5 % av medlemmarna som svarade på enkäten, att hunden visade onormal aggressivitet eller rädsla.

2:11 SJUKDOMAR HOS DEN SVENSKA WACHTELHUNDEN

Rasen har hälsoprogram för höftledsdysplasi, armbågsdysplasi samt ögonsjukdomen PRA.

2:11.1 HÖFTLEDSDYSPLASI – HD

Orsakas av ett för lågt eller felriktat tryck från höftledskulan in mot höftledsskålen.

Bidragande kan vara svaga senior, bristande muskelstyrka eller felaktig anatomi av skelettet. Vid lågt eller felriktat tryck kan inte skålen slutas runt kulan normalt. Den blir för grund så att höftledskulan inte kan hållas på plats utan glider alltför fritt. Benpålagringar kan bli följden, kroppen försöker bygga upp en skål för att hålla höftkulan på plats.

Problemet har uppkommit pga. vårt avelsurval, ensidig och överanvändning av vissa avelshundar, inavel, smal avels bas m.m.

En jakthund arbetar hårt under jakten. Därför är skelettet hos en wachtelhund viktigt. Tyvärr kan man inte se på en hund med blotta ögat, om den är rätt konstruerad för sitt ändamål.

En hunds rörelsemönster beror på skelettets konstruktion. En skelettdel kan bara röra sig i ett givet mönster om den är konstruerad på ett visst sätt. Hunden ärver inte ett visst

rörelsemönster utan en skelettkonstruktion som bara kan användas på ett sätt. Arvbarheten för HD är hög, 35-40 %.(enligt undersökning Statens Hundskola, Schäfer)

Höfterna graderades Hd-ua (utan anmärkning), Hd-1-2-3 osv. Avläsare på SKK var tidigare en veterinär, Lars Audell. Han avläste alla röntgenbilder oavsett ras. Detta har gett en enorm erfarenhet. Hd-ua.1-3, s.k. gamla bedömningssystemet behölls till och med år 1999.

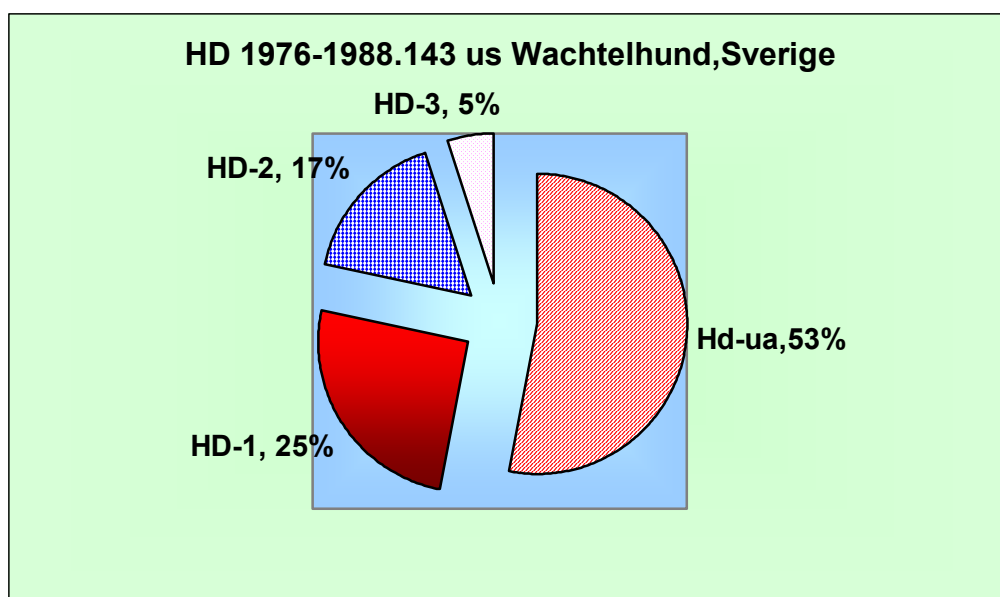
I slutet av 80-talet när SWK var nybildat var Hd ett stort problem(> 40 %). En målsättning i den nybildade klubben, var att minska andelen HD. Avelsbasen var trång, rasen hade låga registreringssiffror, inaveln var hög och på grund av få avelsdjur var vi tvungna att använda hundar med Hd 1 och 2 i aveln.

För att minska antalet drabbade individer blev första steget att föräldradjuren skulle vara röntgade (SSRK,1986-01-01) och endast en av föräldrarna fick ha Hd-1.

Hd-2 endast om hunden var jaktligt utöver det vanliga. Långsamt avlade vi oss ur problemet.

Mellan år 1976-1988 var HD-felen 47 % i den svenska Wachtelhundrasen enligt det gamla bedömningssystemet.

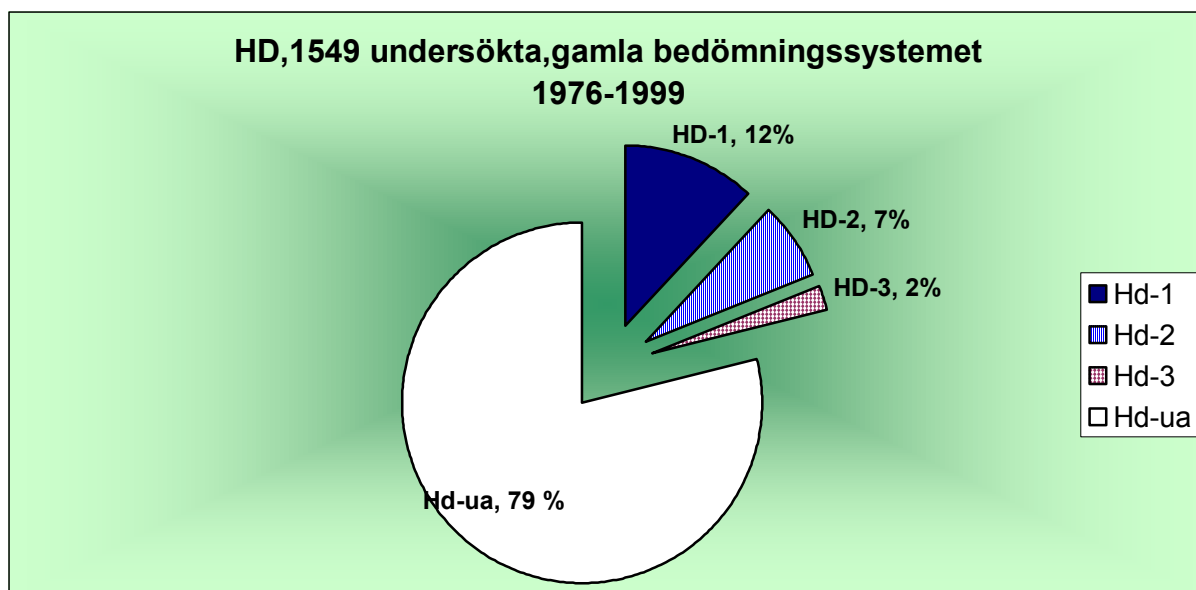
Under 70-talet finns ett mörkertal eftersom det vanligen var hundar med problem som undersöktes. Dock är det känt från Tyskland att rasen på 60-70-talet hade stora problem med HD.

Diagram 2 HD 1976-1988, före rasklubbens bildande

Successivt skärptes kravet på att endast använda Hd-fria hundar i aveln. Till viss del blev det en självsanering eftersom uppfödarna inte ville framstå som den som använde defekta individer i sin avel, allt eftersom medvetenheten ökade i uppfödarleden blev det ett naturligt mål. Slutligen infördes i SKK:s registreringsregler att föräldrarna måste vara friröntgade för att få registrera valpar.

Detta har lett till att Hd-frekvensen minskat gradvis under åren.

Diagram 3 Hd-frekvens enligt gamla bedömningssystemet 1976-1999

Diagrammet visar att majoriteten av de undersökta wachtelhundarna var utan anmärkning. Drygt hälften av alla registrerade Wachtelhundar undersöktes under perioden. Den grava dysplasin, Hd-2-3, utgör 9 % av de totala antalet undersökta mellan åren 1976-1999.

2:11.2 NY AVLÄSNINGSMETOD ÅR 2000

Från år 2000 har Sverige ett nytt avläsningsystem för HD som innebär en internationell anpassning. Idag finns tre veterinärer på SKK, som avläser alla röntgenbilder på de varierande raserna som undersöks. Dessa avläsare får en stor erfarenhet av att bedöma röntgenbilder.

Den nya avläsningsmetoden innebär en skärpning av bedömningen av HD på hund.

Den gamla svenska modellen använde huvudsakligen bedömning av ledeskålsanpassningen medan det internationella systemet som vi nu har, även innefattar bedömning av ligamentslapphet och sekundära benpålagringar. Den s.k. Norbergs vinkel ingår nu i bedömningen.

Ligament slappheten har i den gamla metoden endast haft liten betydelse. Ändringen i bedömningssätt har lett till ett högre antal djur med dysplasi. Ett observandum har varit typen av medicinering samt rutiner vid olika veterinär kliniker av hundar vid undersökningen. En undersökning på SLU/SKK bland landets veterinärer som utför röntgenundersökningar har visat olika rutiner och medicinering vid röntgen av lederna på hund. Man har även funnit att dessa olikheter påverkat utfallet av HD. Vissa kliniker har haft fler dysplaster än andra. Röntgenundersökningen ska inte bedöma den medicinska effekten utan hundens faktiska höftleder. Undersökningen pekar på att en hund som fått utlåtandet A eller B på sina höfter och är sederad med Domitor (vanligaste preparatet) har genomgått en strängare bedömning av sitt höftledsstatus än en hund som sederats med Plegasil och som fått samma resultat. Störst betydelse har det haft på hundar som bedömts ha Hd-C. Vissa mediciner har påverkat ligamentslappheten mer än andra vilket tolkats som att höfterna varit sämre. Därför försöker man nu att införa regler och rutiner som alla veterinärkliniker som utför röntgen

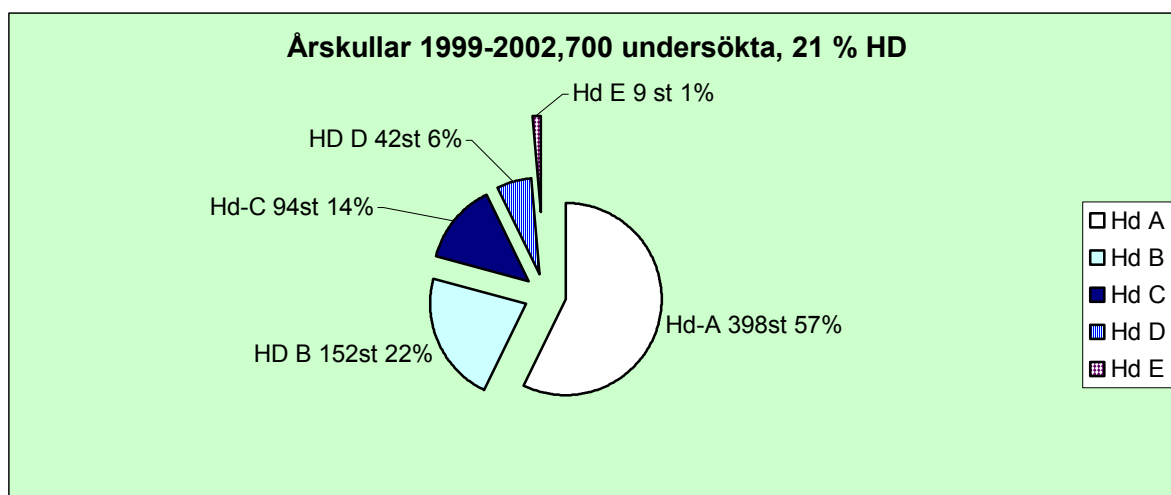

undersökningar skall följa. En större hänsyn kommer att tas till typen av sederingsmetod som numera används.

Avelsindex av HD enligt BLUP-metoden (Best linear unbiased prediction) är ett annat projekt inom SLU/SKK. Detta drivs på försök inom rottweiler rasen. Avelsindex används i bland annat Finland och Tyskland. Man räknar förutom den egna hunden även den närmaste släkten för att få en bättre riskbedömning av HD/AD. Om resultatet blir bra kommer det att eventuellt att nyansera förhållningssättet till dysplasi i framtiden. Avels-index måste användas med förnuft. Det kommer inte automatiskt att innebära framgång men ger oss tillgång till mer information. Inom avelsrådgivningen använder vi sedan gammalt samma metod men uträknat manuellt.

Det nya avläsningssystemet är indelat i A+B = fria, C= hd 1, D = hd 2, E = hd 3 osv. Hunden kan ha en grad på ena höften och en annan på den andra. Den sämsta graden anges. Ex. HD B+C, hunden kommer att räknas och anges officiellt som Hd-C. Det nya avläsningssystemet gäller numera även inom VDW.

I en ras med hög frekvens A och B är den genomsnittliga kvalitén högre hos B-individerna än i en ras där A och B har låg frekvens. Är frekvensen av A och B högt i rasen så minskar det genomsnittliga utfallet av avkomma med C-status. Flertalet C-hundar får inte några problem med sina höfter men de nedärver sämre höfter till avkomman.

Diagram 4 Hd enligt nya systemet efter år 2000 årskullarna 99-02.

Diagrammet visar att 79 % av de undersökta wachtelhundarna inte har höftledsdysplasi vid röntgenundersökning med det nya systemet.

HD	Reg	Undersökta	A	B	C	D	E	Dysplasi
1999	279	159	96	31	19	10	3	20 %
2000	333	182	89	43	36	13	1	27 %
2001	360	188	102	44	23	10	4	21 %
2002	447	171	111	34	16	9	1	15 %
Totalt	1419	700	398	152	94	42	9	20,7 %

Tabell 11 visar fördelningen inom respektive årskull.

Med det gamla bedömningsystemet var också 79 % av alla undersökta mellan åren 1979-1999 utan anmärkning.

I det gamla systemet låg HD-1 på ca 12 % , enligt det nya systemet är andelen HD-C 14 %. Den totala frekvensen av dysplasi (Hd 1-3) låg fram till och med år 1999 på ca 21 %. Med det nya systemet är frekvensen hittills 21 %, Hd C-E.

Någon större förändring har således inte skett i rasen sedan det nya systemet togs i bruk.

I avel är det tillåtet att använda endast HD A + B. Övriga HD-grader, C, D, o.s.v. hos föräldrarna innebär avelsförbud för avkomman. All avkomma efter Hd-belastade wachtelhundar får avelsspärr som ej kan tas bort (gäller sedan 2000-01-01).
Wachtelhundrasen är den enda i grupp 8 med denna hårdare bestämmelse.

Inom den tyska delen av rasen har HD –frekvensen sjunkit kraftigt sedan 60-talet. Nivåerna är något högre än i Sverige men utvecklingen går åt samma håll som hos oss.

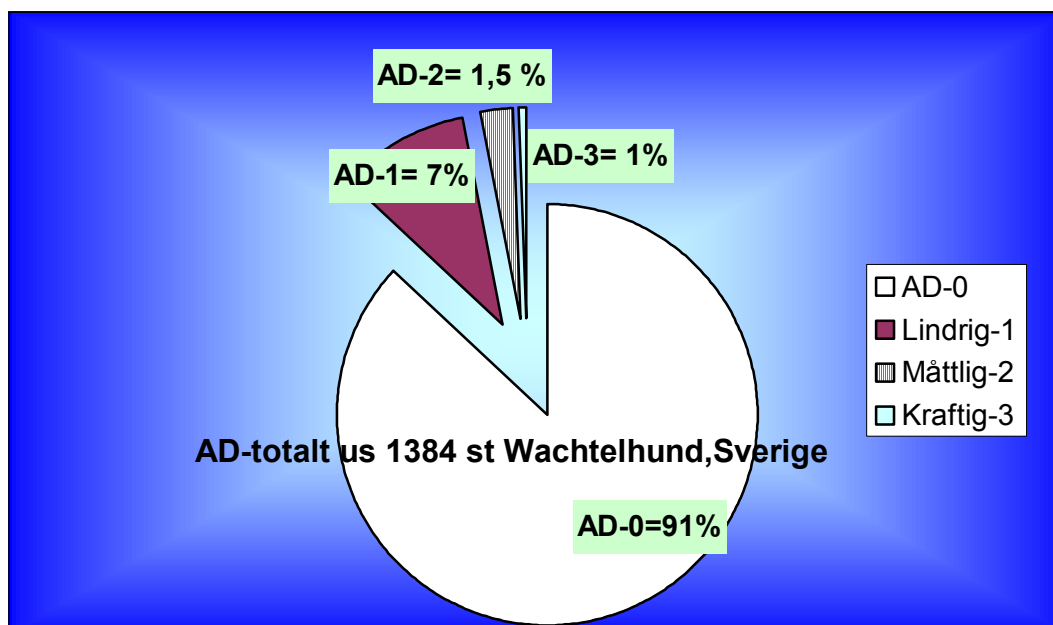
2:11.3 ARMBÅGLESDYSPLASI- AD

Armbågleddysplasi är en annan ledsjukdom som kan drabba rasen. I slutet av 80-talet sågs hundar med hälta på framstället. Från år 1991 påbörjades en undersökning av ett antal wachtelhundar och vi fann att rasen kunde ha även denna sjukdom.

En jakthund belastar framstället när den springer, galopperar mm. Hela hundens vikt landar på framstället och orsakar hårt slitage på en komplicerad led. Hundar har inte den muskelkorsett på framstället som de har på bakstället. Den kraftiga muskelkorsetten på låren kan hjälpa hundens höfter att fungera bra trots dysplasi. Detta stöd saknas på framstället.

Glädjande är att majoriteten av undersökta hundar inte har problem med armbågarna. Till avel bör man använda så friska hundar som möjligt. Därför finns kravet på röntgenundersökning av avelshundarna före registrering av valpar.

Inom VDW pågår en studie av en variant av Osteochondros. Den studien har visat på ett lågt antal hundar med defekter i armbågs- och bogleder.

Diagram 5: Totalt röntgen undersökta wachtelhundar, AD, år 1989-2002.
 År 2003 har 6 % AD. 94 % är således utan anmärkning

Regler

För avelsrådgivning och valphänvisning beslutade årsmötet-1996, (frivillig överenskommelse inom SWK har gällt sedan 1997), att AD-status skulle vara känt och utan anmärkning hos föräldrarna.

Sedan 2000-01-01, gäller att avelshundarnas armbågsledsröntgen skall vara känd före parning för att registrera valpar i SKK.

Försäkringsbolagen kräver att föräldradjuret som tillhör ras som ingår i SKK:s hälsoprogram, skall vara friröntgade för att försäkringen skall gälla om avkomma får AD. Wachtelhunden är anslutet till SKK:s hälsoprogram och därmed sker en självsanering. Det är viktigt att känna till detta vid importer/utl.parn. av hundar då SKK:s dispens inte brukar gälla hos försäkringsbolagen.

2:11.4 ÖVRIGA SJUKDOMAR

Wachtelhunden är en tämligen frisk ras men sjukdomar kan uppstå av olika orsaker precis som hos andra levande däggdjur.

* Grundregeln är att inte använda sjuka hundar i avel .

* Inte heller ska avelsdjur som nedärver sjukdomar fortsätta i avel.

* Vid vissa svåra defekter med klar ärftlighet kan även nära släktingar som syskon m.m. uteslutas från avel.

Dessa grundregler bör varje uppfödare själv kunna ta ansvar för och efterfölja utan bekämpnings eller hälsoprogram.

Den vanligaste dödsorsaken hos Wachtelhunden enligt försäkringsbolaget AGRIAS statistik är olyckor, vanligast trafik och jaktolyckor. Wachtelhunden är en livlig aktiv ras som utsätter sig för fara. Medelåldern vid dödsfall genom olyckor var ca 4 år. Medelåldern för naturlig död är ca. 12 år.

Wachtelhundens hälsa undersöktes i början av 90-talet via försäkringsstatistik samt litteratur studier/intervjuer, samt i slutet av 90-talet med en enkät till SWK:s medlemmar, med 465 svar.

Kända sjukdomar i bokstavsordning:

CANCER

Juvertumörer hos äldre tikar vanligast. Detta är också vanligt inom andra raser. Övriga organ drabbas i ungefär lika omfattning.

Enkät : 4,9 % Medelåldern för insjuknande var över 6 år.

EPILEPSI - EP

Ep är ett symptom på att retningarna/kopplingen till hjärnan inte fungerar. Symtomen är kramper i hela kroppen eller delar av den, ibland medvetlöshet.

Sekundär Ep - skada kan påvisas på/i hjärnan som ger symptom ex.vis. hjärntumör, inflammation/infektion, trauma, hydrocehalus (vattenskalle), hypoglykemi(lågt blodsocker), förgiftning ,hypoxi(syrebrist),hjärt-lungsjukdom, lever och njurskador, ämnesomsättningsjukdomar.

Kallas även förvärvad eller symptomatisk epilepsi.

Primär Ep - ingen skada kan påvisas. Okänt ursprung. Debuterar ofta i låg ålder, från 6 mån till 5 år. Vanligast bland hanhundar jämfört med tikar. Tikar kan få en ökning av anfall i samband med löpning. Anfällen är lika för varje gång. Idag tror expertisen att ärftlighet kan spela roll för utvecklandet av primär EP. Men trots omfattande studier är det oklart hur sjukdomen nedärvs. Man tror att flera gener är inblandade. Möjligen är det så att individen ärver en låg kramptröskel och utvecklar sedan epilepsi på grund av inverkan av olika miljöfaktorer eller sjukdomar.

Säker diagnos kan ställas vid obduktion.

Epilepsi förekommer i låg frekvens, ofta efter trauma eller bakteriella infektioner som fästingssjukdom. Någon ärftlighet har inte säkert kunnat påvisas i rasen. Hittills endast misstankar inom vissa familjer. Kan vara så i de familjerna att de har en lägre tröskel för att utveckla symptomen om de blir utsatta för trauma eller infektioner.

Hunden bör inte användas i avel.

Enkät: 4,7 % Symtom på Ep efter 4 års ålder eller senare vilket skulle tala för sekundär Ep.

FERTILITETSPROBLEM

Inom VDW har man uppmärksammat fertilitetsproblem vilket innebär att tikarna paras men föder inte valpar- går ”tomma”. Problemen har ökat de senaste åren. Exempelvis 1994 registrerade VDW att 15 % av parningarna var ”tomma”. År 2002 var nästan 25 % av parningarna ”tomma”, motsvarar 42 parningar. I 12 kullar dog alla valparna efter födelsen.

Orsakerna till fertilitetsproblem är många. Parning vid fel tidpunkt, dålig spermiekvalitet hos hanen pga. bakteriella infektioner m.m., herpes virus (CHV-1), olika andra viroser, hypothyreos, hormonrubbningar - osv. Även inavels depression ger ökade problem med fertilitets och vitaliserings störningar inom rasavel.

Orsakerna till fertilitets störningar är således många men är ett **observandum** som bör beaktas.

I Sverige år 2002/03 samt denna vår har i genomsnitt 5-6 kända parningar/säsong inte resulterat i levande valpar. Detta motsvarar ca 7 %. Hittills i år har 6 kullar varit tomma. I fjol berodde problemet på två hanar som inte hade tillräckligt med spermier. En av dem blev behandlad för UVI och har i år fått 28 levande valpar.

HJÄRTFEL

Medfödda hjärtfel beräknas till 0,5-1 % hos alla hundar oavsett ras. Wachtelhunden är här inget undantag.

Olika typer av hjärtfel rapporteras i mycket låg frekvens. Exempel på diagnoser är Aortastenosis, Kammarseptumdefekt, Pulmonalisstenos, Ductus arteriosus, Fallots tetralogi, Myopati mm. Ibland kan hjärtfelet bestå av flera kombinerade defekter.

Drabbad hund kan i lindriga fall leva tämligen symtomfritt men i grava fall innebär sjukdom i hjärtat en förtidig död samt svårigheter att tåla den jaktliga påfrestningen.

Polygen arvsgång eller dominant modifierande faktorer. Vissa svåra hjärtsjukdomar har hög arvbarhet.

Hjärtsjuk hund ska inte användas i avel. Nära släktingar bör användas i mycket begränsad omfattning och med noggrann uppföljning av hjärtstatus. Föräldrarna till hjärtsjuk hund bör undvikas i fortsatt avel. Uppprepning av kombination som givit defekter ska inte ske. Om enskilt avelsdjur i annan parningskombination fortsätter att ge defekt ska avelsdjuret uteslutas från aveln.

Tyvärr har några importörer givit hjärtsjukdom de senaste åren. Dessa importörer bör inte användas i avel.

HUDSJUKDOM

Huden är hundens största organ. Hundens hud skiljer sig från mänsklig hud.

Hunden har högt pH. Hornlagret - det yttersta skiktet i huden - är tunnare på hund än människa. Hundens hud är därför också känsligare än människans.

Hundar över 4 år som får klåda får det ofta av parasiter.

Allergi, ofta i form av ATOPI (inandningsbetingat) drabbar oftast unga individer. Hunden reagerar inte med lungsymtom som människan (astma) utan får hudbesvär. Därför bör **inte** avelshundarna vara för unga vid avelsdebuten.

Kvalster är vanligast orsak till problem. Om det går att ställa diagnos, finns det behandlingsmetoder som går ut på att minska mängden allergen på hud ytan på hunden och därmed minska symtomen som ger klåda.

Atopi kan vara ärftligt, hos människa har atopi hög arvbarhet.

Kontaktallergi- framkallas av det som hunden ligger på, går på eller äter ur. Det utsatta kroppsdelarna kliar och blir röda.

Foderallergi- reagerar mot råvaror i foder. Oftast symptom från mag/tarmkanalen, diarré, kräkningar. Ovanligt med foder allergi.

Hypothyreos, Thyreoidit- inflammation i sköldkörteln, som får nedsatt aktivitet (hypothyreos) ger bland annat torr, spröd päls, håravfall, svaga klor som lätt bryts och tassar med klåda, dålig pälsåterväxt och generell klåda. Behandlas med syntetiskt hormon livet ut.

Eksem, dermatiter, fukteksem, furukulos, papillomvirus, pyodermi (bakteriell), seborré, listan kan göras lång på diagnoser.

Viktigt ta reda på bakomliggande orsaker.

Gemensamt för många hudsjukdomar är att immunförsvaret inte klarar att möta ett problem. En defekt i immunsystemet är grunden till problemet.

Problemet för oss är att inrätta något hälsoprogram eftersom det är så många diagnoser, olika kunskap hos veterinärerna osv. Den allmänna uppmaningen är

HUNDAR MED HUDSJUKDOM SKA INTE GÅ I AVEL !

Enkät: 15 %-hudsjukdom

Fördelning av ovanstående hudproblem: onormal klåda 58%
håravfall 28 %,
eksem 45 %.

52 % av dem som svarat ja på frågan om hudsjukdom, uppgav att hunden hade kroniska hudproblem

25 % av dem som svarat att hunden hade hudproblem hade också fått diagnos på allergi.

INFEKTIONER:

Enligt **Enkät:**

Fästingburen: 6 % varav **39 % borrelia** och **71 % erlichia** (några hade båda sjukdomarna)

KRYPTORCHISM

Testikel nedvandringen kan haka upp sig under fosterlivet så testikeln stannar i bukhålan och förstörs av kroppsvärmen. Kan bero på utvecklingsrubbing - för trång kanal för nedvandringen. De flesta hanvalparna har sina stenar i pungen vid avhämtningen vid 8-9 veckor ålder. För vissa kan det ta ytterligare några månader. Före avel måste hanhunden ha intyg på att båda stenarna finns i pungen. Om sten/ar saknas får han inte registrera valpar. Avelsförbud råder för testikel fel.

Hanhunden lider inte av detta. Ärftligheten är numera diskuterad, all kryptorchism är inte ärftlig. Problemet sällar bort sig själv på grund av **avelsförbud vid testikelfel**.

MAG-TARM SJUKDOM

Många olika orsaker och diagnoser

Enkät: 4,7 %

OTITIS EXTERNA

Öroninflammation drabbas många wachtelhundar av i olika omfattning. Öronvax bildas ständigt för att ”smörja” flimmerhåren i hörselgången men det kan bli för mycket vax så att bakterier växer till och inflammerar örat.

Bidragande orsaker är hängöron, vattenglädje -kvarstående fuktighet, trånga örongångar, hårväxt, trauma, virus, bakterier m.fl. Även **svagheter i immunförsvaret** kan bidra.

Alla wachtelhundsägare måste lära sig sköta öronen på sina hundar för att undvika inflammation.

29 % öronproblem av enkät svaren, fördelade inom gruppen:

66 % inflammation (Otit)

43 % svamp,

5 % kvalster

42% kroniska/återkommande problem.

OSTEOCHONDROS (BEN- OCH BROSKDEGENERATION)

Utvecklingsrubbing i brosket som skall bli förbenat hos unga hundar, förekommer i bogled, armbåge, knä- och hasleder. Vanligare hos hanhundar. Snabbvuxenhet samt livligt temperament tros ha gynnsam inverkan på denna rubbing.

Brosket omvandlas inte till ben utan fortsätter att växa och förtjockas. Förtjockningen leder till näringsbrist i brosket som dör och det uppstår en spricka som slutligen når ledytan och leder till att den förtjockade broskbiten lossnar.

Ledbrosket förtjockas vilket således leder till nedsatt hållbarhet och sprickbildning. Led inflammation ger smärta och hälta.

God prognos i bogleden - kroppen kan korrigera spontant.

Knä- och hasleden - osäker prognos (kan leda till patellaluxation)

Armbågen - dysplasi när benpålagringar kan ses på röntgen.

Förekommer i låg frekvens i rasen.

PATELLALUXATION

Knäskålen hoppar ur sitt normala läge på knäets framsida. Knäet låses och hunden drar upp benet. Knäskålen kan lägga sig på knäets in - eller utsida.

Ärftlig ledsjukdom. Polygen familjär nedärvning.

Kan bero på missbildning, utvecklingsrubbing av knäleden, osteochondros.

Operation innebär att man rättar till och säkrar normal läget.

Patellaluxation anses vara ett problem i den tyska aveln.

Vi har därmed importerat ett problem som var okänt tidigare. Troligen ett problem som kommer att växa. Hund med kända ledsjukdomar **Ska** inte användas i avel!

Enkät: 1,3 %**TANDBORTFALL-BETTFEL**

Vanligaste tandfelet är att P 1 saknas. Om många tänder är borta, råder avelsförbud.
 Tandbortfall har funnits hos hunddjur sen förhistorisk tid.
 Genetiskt anlag för varje tand. Varje tand nedärvs oberoende av de andra. Arvsgång osäker - recessiv eller polygen.

Bettfel- under eller överbett.

Underbett- Arvsgången polygen eller okänd.

Överbett- Underkäkens och överkäkens respektive längd nedärvs oberoende av varandra.

Varje käke påverkas av sina specifika arvsanlag.

Förlängd överkäke Extremt lång nos, hakan kort eller normallång.

Förkortad underkäke. Normallång nos, hakan kort. Uppifrån ser hunden normal ut. Profilen påminner om en gris. ”Flyende haka”.

Arvsgång: Recessiv i komplex form.

Övertaliga tänder- dubletter

Ofta mjölk tänder eller permanent tand i dubbel upplaga. Recessiv arvsgång.

Wachtelhunden har sällan tand eller bett fel. Men svåra tand eller bett fel är diskvalificerande för avel.

TASSPROBLEM

Tassarna har stor betydelse för en arbetande hund. Även här kan bl.a immunförsvaret spela in.
Enkät. 16 % uppgav att hunden någon gång haft problem med tassarna, varav

16 % spruckna trampdynor,

43 % klobrott,

44 % övriga orsaker ex - klåda, svamp, eksem.

38 % återkommande problem.

22 % väsentligt nedsatt prestationsförmåga.

SVANSPROBLEM:

Enkät 13 % med svansproblem, varav majoriteten slog sönder svansen.

ÖGONINFEKTION:

enkät. 6,5 %

2:11.5 ÖGONSJUKDOMAR**PRA- PROGRESSIV RETINAL ATROFI**

Under 70-talet ögonlystes inte hundar. Möjligen om det började visa symtom, men troligen avlivades hunden utan diagnos. Veterinär kåren och SKK:s genetiker visste då inte hur PRA nedärvdes.

Symtomen kommer sent och först när hunden uppnått vuxen ålder, över 2-3 år. Hunden börjar få svårt att se i mörker och skymning. Den blir blind ofta före 5 år ålder. Sjukdomen är fortskridande men gör inte ont.

Sjukdomen kan ses vid ögonlysning av specialist veterinär. Ögonspecialisten kan se sjukdomen tidigare än den ger symptom. Någon behandling finns inte.

Det är helt klarlagt att PRA är ärftligt, inom vissa raser kan man DNA-spåra PRA eftersom man har kända markörer.

Recessiv ärftlighet (båda föräldrarna bär anlaget) har man kunnat konstatera hos några andra raser och det troligaste är att det ärvs på samma sätt inom vår ras. DNA-markör finns inte för rasen.

PRA hos wachtelhunden i Sverige har sitt ursprung i de första importerna som gjordes på 40-talet. Inavelsgrader på över 25-30 % var ingen ovanlighet.

När **Othello von Oberwald** importerades -64, var det ett välkommet nytillskott. Likaså när **Nock von der Medebek** importerades -67, var det efterlängtat och dessa hanhundar användes till svenska tikar. Inaveln var 0 % vid parningar med dessa jaktligt duktiga hanar.

Några avkommor efter Othello och Nock med olika svenska tikar fick diagnosen PRA.

Detta visar att PRA redan fanns utbredd inom rasen när Othello och Nock började användas eftersom det troligen är ett recessivt anlag. Dessa hanar är inte ensamt skyldiga till PRA !

Det visar också att sjukdomen finns i den tyska stammen.

När klubben bildades var läget mycket bekymmersamt. En siffra som nämndes på 80-talet var 5 % sjuka hundar med PRA vilket innebar en anlagsbärfrekvens på 40 %.

Två uppfödare samt en hanhundsägare vägrade att sluta använda sina kända anlagsbärare trots gedigen, intensiv och upprepad information. Avelshundarna var duktiga jakthundar och efterfrågan på valpar var större än tillgången i mitten och slutet av 80-talet.

Klubben blev slutligen tvungen att införa bekämpningsprogram mot PRA för att stoppa spridningen. Först frivilligt men sedan 1992 är ögonlysning obligatoriskt för registrering.

För registrering av valpar får föräldrarna inte själv ha PRA(sjuk) ,tidigare givit PRA samt registreringsförbud för avkomma efter föräldrar som tidigare producerat valpar med PRA. Med dessa regler, stoppades all användning av PRA sjuka hundar och dess avkommor.

Inget känt fall av PRA har förekommit sedan år 1990 bland de renrasiga wachtelhundarna.

Totalt finns 14 hundar (0,5 % av 2477 ögonlysta sedan 1976) med diagnosen PRA .

KATARAKT- LINS GRUMLING

Bakre polär katarakt. Grå starr på svenska. Hunden kan få mycket nedsatt syn.

Inom wachtelhundsrasen har 29 st (1,17 %) av alla undersökta hundar sedan 1976 denna diagnos, katarakt BP. Bedöms som ärftlig och bör avrådas från avel. Någon ökning har inte skett över åren.

En wachtelhund har fått diagnosen total katarakt och en sådan hund skall naturligtvis inte gå i avel och det gjordes inte heller.

Övriga katarakt diagnoser har hittills inte bedöms som ärftliga. Katarakt ÖP- 52 hundar har haft denna diagnos. Linsgrumling kan uppkomma efter skador, solljus, ålder mm.

Glaukom (grön starr), ökat tryck i ögat, smärtsamt tillstånd. Kan vara primärt och ofta med ärftliga inslag och orsakas av ett inbyggt fel i ögat. Sjukdomen ligger latent från födseln och utvecklas först i vuxen ålder. Sekundärt glaukom är en följsjukdom till annan sjukdom inuti ögat. Exempelvis blödning i ögat, linsluxation, inflammation eventuellt orsakat av trauma. En hund har fått diagnosen glaukom.

Linsluxation eller andra allvarliga och plågsamma ögonsjukdomar har aldrig diagnostiserats inom rasen.

ÖGONLOCKSDEFEKTER

EKTROPION – ENTROPION

EKTROPION – utåtrullning/vikning av ett ögonlock, ”öppna ögon”- hängande oftast nedre ögonlock. Känns lättast igen på att den rosa bindhinnan (slemhinnan på ögonlockets insida) är synlig. Djurägaren upplever att hunden har röda ögon snarare än hängande ögonlock. Ögats renhållning försvåras av skräp som fastnar på undre ögonlocket. Slemhinnan blir kroniskt uttorkad, röd och irriterad, inflammerad mm. Kan ge kroniska förändringar.

Defekten sitter i ögats yttre sträckarmuskel vilket leder till att den yttre ögonvinkeln hänger ned under sitt normala läge. Hunden kan få problem med det övre och/eller undre ögonlocket. Arvsgången är okänd men är en genetisk defekt.

Defekten gynnas av en skallform med tunga öron, tung lös halshud och tunga, lymfatiska kinder. Vissa raser skall ha detta utseende- ex.vis St Bernard, Clumber m.fl.

Wachtelhunden skall ha ett ädelt, torrt huvud vilket inte gynnar ”öppna ögon”. Problemet har funnits ända sedan Tassilo v Ammersee vid seklets början användes i aveln.

Kan vara kombinerat med ENTROPION (inåtrullning av ögonlock). Pälshår irriterar ögat – leder till inflammation.

Man bör inte använda hundar med uppenbara ögon lidanden i avel.

Hundar med primär, medfödd ektropion/entropion bör avrådas från avel.

Inom VDW får hundar med ögonlocksdefekter avelsspärr.

Enligt ras standarden är detta ett diskvalificerande fel. Föräldrar som nedärver defekten bör uteslutas ur aveln. Också detta problem var okänt före ”importboomen” som startade på -90-talet.

. 2:12 JAKTPROV I SVERIGE

Rasen har i sitt hemland stränga krav på att avelshundarna måste vara jaktprovsmriterade. Detta infördes direkt efter rasens erkännande och det första Wachtelhundprovet var år 1910. Idag startas över 60 - 80 % av wachtelhundarna på unghundsprov i Tyskland. Denna ökning kom efter att landet infört lagkrav på att jakthundar måste ha vissa meriter för att få användas som jakthundar.

Under SSRK:s tiden fanns endast spanieljaktproven att testa sin wachtelhund på. Rasen skiljer sig markant från spaniels eftersom wachtelhunden är en drivande hund och skall ha självständigt, stort sök och driva med skall. Apporteringsförmågan är det som förenar raserna.

Enligt SKK: s tävlingsregister efter 1976 var deltagandet blygsamt på prov, 12 wachtelhundar genomförde spaniel jaktprov med varierande framgång. 14 första pris, 19 andra pris samt 25 tredje pris. Sammanlagt startade dessa hundar 56 gånger på spanielprov.

När SWK bildades år 1987 inom SSRK:s paraplyorganisation, blev jaktproven enligt den tyska modellen vårt främsta urvals och utvärderings kriterium för aveln. Detta har inneburit för vår del ett unghundsprov samt ett öppen klass prov. Fram till och med hösten 1991 var proven helt enligt tysk modell och registrerades inte av SKK. Från år 1992 har jaktprovs registreringarna varit officiell hos SKK. SWK, fick officiellt status som egen specialklubb år 1993. Därefter har klubben arbetat självständigt direkt under SKK.

Mellan åren 1987-1992 hade SWK en 4-gradig poängskala. Prisindelning rådde i båda klasserna. Fram till år 1989 ingick apporteringsglädje som ett frivilligt moment i Ukl. Hunden kunde bli underkänd i apportering men ändå vara godkänd på provet. I Tyskland slopades apporteringmomentet 1989 och SWK följde detta beslut. Från år 1997 infördes apportering igen i Ukl i Sverige men inte i hemlandet.

Öppen klass var från början ett prov som liknade det tyska lämplighetsprovet - EP. Klassen var öppen för alla, därav namnet, man kunde således starta direkt i Ökl utan att ha startat i Ukl och ha viltspårprov.

Av praktiska orsaker måste SWK skilja ut viltspårparten från Ökl. I hemlandet ingår ett 400 meter, ca 5 tim gammalt blodspår i EP. Eftersom Ökl även innehöll drevarbete på hare blev provet tidskrävande på grund av brist på hare. Efter urskiljningen av viltspårprovet kom det att krävas spårmerit i anlagsklass, före start i Ökl. Nästa förändring kom då man i Tyskland beslutade att ändra EP-provet, genom att ta bort hardrevmomentet. Idag finns båda typerna i Tyskland, men för den som väljer att starta i EP utan hare krävs godkänt i JP(motsvarar Ukl). I Sverige fick det till följd att vi måste kräva att hunden förutom spårmerit även skulle vara godkänd i drevmomentet i Ukl före start i Ökl.

1987-1992 Jaktprov

	Ukl	Ökl
Antal	290	44
Av registrerade	33%	5%
Till pris	72 %	60 %

Rekordåret med antal startande i Ukl var årskullen född år 1992 med 41 % av registreringarna. År 1991 avskaffades prisindelningen i Ukl. Därefter gäller godkänd eller ej godkänd. Detta för att proven inte skulle utvecklas till tävling utan fortsätta vara ett avelsinstrument. I Ökl kvarstår prisindelningen. Detta mycket för att man ska kunna bli champion... (Svensk-engelsk modell)

Från år 1993 ändrades poängskalan till 8-gradig, samma ändring skedde i Tyskland.

Jämförelser kan inte göras mellan de olika poängsystemen men däremot inom systemen.

Jaktprov 1993-2002

1993-1996			1997-2002		Summa	
	Ukl	Ökl	Ukl	Nkl	Ökl	Startande
Antal starter	394	103	515	169	291	1472
Av	35%	10%	32%	8%	15 %	

registrerade						
Godkända	288 (73%)	61 (59%)	268 (52%)	97 (57%)	138 (47%)	852(58%)

Anmärkning:

- I Ökl ingick drevarbete på fälthare fram till år 1997.
- För att få pris i Ökl måste hunden ha vissa poäng i momenten. Totalsumman avgjorde inte prisindelningen mellan åren 1987-2001.
- Från år 2002 avgör totalsumman samt skottreaktionen poängsättningen.
- För Nkl och Ökl anges i detta dokument hur stor procent som startat under viss tidsperiod. Hundarna kan i dessa klasser vara åldersfördelade under lång period. För Ukl är uträkningen gjord efter hur många som startat och är under 24 månader.

Ökl

Koefficienterna i Ökl ändrades 1997. Slutsumman kan därmed inte jämföras mellan de olika års- grupperna. Summan eller priset är tämligen ointressant för aveln. Poängen i varje moment är det intressanta och viktiga i de olika jaktproven och kan jämföras över tidsperioder.

Av de 103 starter som gjordes i Ökl mellan 1993-1996 var prisindelningen följande:

0 pris	42	(vanligaste orsaken till 0 var brister vid apporteringsmomenten)
1 pris	5	
2 pris	21	
3 pris	35	

Medelpoäng i Ökl 1993-1996, 103 starter, (redovisade siffror är hundar som klarat momenten)

Kön	Näsa-Förighet	Skall-	Spår-	Spår-	Skogssök-	Skott-	App.-	Spår	App--	
				Vilja säker			Land	arb	vatten	
H	5,68	6,78	5,59	5,71	6,59	8	7,84	6,76	7,56	7,62
T	5,75	7,06	5,62	5,93	6,51	8	7,93	7,24	7,31	7,41

H = hane T = tik

Under perioden 1997-2002 har prisfördelningen varit:

0 pris	153	(varav 27 st avbryter provet pga lång jagande/återvänder ej efter drev eller brister i apporteringen, övriga nollor mest på brister i apporteringsmomenten)
1 pris	36	
2 pris	60	
3 pris	42	

Medelpoäng i Ökl 1997-2002, 291 starter

Könsskillnaderna är ytterst marginella under perioden varför totala medelvärdet anges.

Skogssök	Skott	App-vatten	Spårarb	App-land	Förighet
5,21	8	6,56	7,04	5,84	6,82

Nkl

Nybörjarklass infördes år 1997 eftersom målet är att prova så många hundar som möjligt. Klassen är öppen för de hundar som inte startat i Ukl av olika orsaker eller som inte godkändes i Ukl. Dessa fick därmed en möjlighet att provas trots en ålder över 24 månader. Provet är det samma som Ukl.

Medelpoäng totalt i olika moment, Nkl 1997-2002, 169 starter

Obs ordningen!

Näsa	Skall	Spår	Spår	Sök	Skott	Apport	Vatten	Förighet	
Vilja säker									
4,6	6,98	4,65	5,03	6,34	8,0	4,76	6,86	7,26	Hane
4,7	7,29	4,98	5,06	5,65	7,9	4,86	6,80	7,49	Tik

Nkl 2003. 36 startande hundar registrerade mellan år 2000-2001.

antal start	N/Drevlängd	Skall	Vilja/tid	Säkerh/Sätt	Sök	Vatten	Skott	Apport	Förighet	
36		4,1	6,87	4,08	4,36	4,55	6,01	7,77	3,41	7,05
Hane		3,8	6,83	3,83	4,16	4,54	5,88	7,65	2,7	6,91
Tik		4,5	6,86	4,58	4,75	4,58	6,15	8	4,83	7,33

Nollor i Nkl 2003

Nedan anges hur nollorna fördelats år 2003. Den övre raden visar totalt antal nollor i olika moment. De nedersta raden de hundar som inte genomför momentet utan avbryter provet före momentet.

36	N/Drevlängd	Skall	Vilja/tid	Säkerh/Sätt	Sök	Vatten	Skott	Apport	Förighet
0					2	4	2	11	1
Avbryter					1	1	1	1	1

Löst skall- L:

6 L = 1 st.

1 L = 2 st.

Underkända i apportering 27 %

Ukl

Ukl är en individ och avkommebedömning och är det viktigaste provet för aveln.

Efter år 1997 ändrades reglerna i Sverige och apportering på land infördes igen. Mellan år 1990-1996 har detta varit slopat. 73,1 % av de startande i Ukl godkändes i alla moment mellan åren 1993-1996.

1997-2002 godkändes drygt 52,6 % av de startande i alla moment i Ukl.

Bland de underkända ,år 1997-2002, är fördelningen följande:

Moment	Antal st	Procent
Apportering	156	(30 %)
Harmoment	45	(8,7 %)
Skogssök	64	(12 %)
Vatten	20	(3,8 %)
Brist på hare/ej bedömd	26	(5 %)
Skottreaktion under 2 p	6	(1 %)

Nedan visas medelvärden från Ukl. Hundar som har 0 i momenten har kontrollerats om de deltagit eller inte. De som inte genomfört momentet är inte medräknade.

Medelvärde Ukl startande hundar 1993-1996, 526 st.

Näsa	Skall	Spår vilja	Spår säker	Sök	Skott	Apport	Vatten	Förigh	
5,51	7,08	5,67	5,77	6,38	7,88	-	7,20	7,88	Hane
5,34	7,19	5,48	5,64	5,96	7,80	-	7,18	7,92	Tik
5,42	7,13	5,57	5,70	6,17	7,84		7,19	7,90	Totalt

Medelvärden Ukl startande hundar 1997-2002, 511 st

Näsa	Skall	Spår vilja	Spår säker	Sök	Skott	Apport	Vatten	Förigh	
4,95	7,04	5,08	5,33	5,32	7,92	5,15	7,4	7,38	Hane
4,76	7,25	4,93	5,09	5,03	7,87	5,54	7,32	7,62	Tik
4,85	7,14	5,0	5,21	5,17	7,89	5,32	7,36	7,50	Totalt

Nollornas fördelning i Ukl 1993-2003

0 = totala antalet nollor i protokollen

Avbryter = avbryter provet före momentet, deltagar ej.

Nollor	1200	N/Drevlängd	Skall	Vilja/tid	Säkerh/Sätt	Sök	Vatten	***	Apport	Förighet
0			46	109	45	49	51	56	202*	29
Avbryter			30	28	30	33	25	31	29	29

- Apportering från år 1997- drygt 30 % underkända i momentet

*** Skott se nedan.

Medelvärde Ukl 2003, 158 starter

antal start	N/Drevlängd	Skall	Vilja/tid	Säkerh/Sätt	Sök	Skott	Apport	Vatten	Förighet
Totalt	4,4	6,96	4,91	4,7	4,97	7,78	5,05	7	7,65

Hane	4,5	7,08	5,02	4,73	5,37	7,88	5,37	7,1	7,6
Tik	4,4	6,85	4,81	4,68	4,63	7,70	4,75	6,9	7,69

Kommentar: Medelvärde i Ukl har långsamt sjunkit genom åren. Orsakerna till denna utveckling är svår att förklara. Proven har varit det samma under perioden. Det är viktigt att försöka analysera varför utvecklingen är negativ samt försöka vända den negativa trenden.

Nollornas fördelning i olika moment 2003 i Ukl:

0 poäng = Totalt antal nollor i protokollen.

Avbryter = de nollor som inte genomfört momentet.

	N/Drevlängd	Skall	Vilja/tid	Säkerh/Sätt	Sök	Vatten	Skott	Apport	Förighet
Summa	8	14	8	9	13	13	7	55	7
0 poäng									
Avbryter	1	0	0	0	2	7	7	5	7

Nollornas fördelning visar att 30 % misslyckas i apporteringsmomentet. Av de hundar som inte har 0 i apportering så ligger medelvärdet på 5, vilket är bra. Före år 1989 var detta ett frivilligt moment och var inget "kast prov" utan ett släppår av fågel. Hunden kunde misslyckas i momentet men ändå godkännas i de moment som räknas som viktiga för aveln, exempelvis drev och sökarbete. Inom VDW är detta moment slopat sedan 1989 då man anser att det inte är ett rent avelsanlag för apportering man prövar utan till stor del ett dressyrmoment.

Skallets löshet:

Mellan åren 1997-2003 har 29 hundar av 881(3,29 %) bedömts ha löst skall på Ukl/Nkl.

1 L = 3 st

2 L = 1 st

4 L = 7 st

6 L = 18 st

Skottreaktion

Skottträdsla är ett diskvalificerande fel hos wachtelhund. Hundar som har mindre än 8 poäng i skottprövningen ska inte användas i avel.

Uträkningen grundar sig på 1194 starter i Ukl/Nkl mellan år **1993-2003**. Provet har utförts på samma sätt. Hundar som avbrutit provet och ej genomfört momentet har räknats bort.

Poäng	Antal	Procent
0 poäng	7 st	0,58 %
1 poäng	8 st	0,67 %
2 poäng	15 st	1,25 %
4 poäng	21 st	1,76 %
6 poäng	25 st	2,09 %
8 poäng	1116 st	93,6 %

Skotträdda hundar (lägre än 2 poäng) vid bedömningen i UKL/NKL utgör 1,25 % av de startande hundarna på jaktprov mellan år 1993-2003.

Totalt har 61 hundar eller 5 % fått anmärkning, bedömts som skottberörda i Ukl/Nkl.

I Ökl har ingen hund reagerat negativt på skott.

Inom VDW används samma skottbedömning i unghundsprovet. Skillnaden är att hundföraren själv skjuter med eget hagelvapen. Poängindelningen skiljer sig så att man inte utdelar 2 poäng utan 0-1-4-6-8 poäng i momentet.

Sedan den 8-gradiga poängskalan infördes år 1993 ligger den negativa skottreaktionen, berördheten, på mellan 10-12 %*. Ren skotträdsplan –poäng 0-1, är låg, ca 3-4 %.

Då vi importerar många hundar från VDW numera är det mycket viktigt att inte öka detta problem.

* Manuellt uträknat från Zuchtbuch under 5-års period.

Skärpa

Egenskapen provas av etiska skäl inte på prov. Inom VDW kan skärpa mot vilt bedömas vid praktisk jakt. *Skärpa mot vilt är en mycket viktig egenskap hos Wachtelhunden och kan vara direkt avgörande vid exempelvis en eftersökssituation.* I de fall det skadade viltet inte ligger dött är en hund som snabbt kan stoppa och ställa och/eller avfånga viltet absolut nödvändigt. Med en ökande vildsvinsstam i Sverige och därmed ökade trafikskador och skador vid jakt kommer denna egenskap att behövas allt mer.

Inom VDW hade man tidigare prov av skärpeanlag men stoppades av djurrättsaktivister på 80-talet. Enligt statistik från VDW:s provverksamhet före år 1988 ställde 60 % av provhundarna viltet,

40 % avfångade själva viltet.

Egenskapen finns kvar inom rasen men vi har idag ingen möjlighet att testa den för att få en uppfattning av hur bra utvecklad skärpan är. Praktisk jakt återstår. Kanske kan vi inom SWK i framtiden enas om ett användbart sätt att bedöma skärpa i samband med praktisk jakt.

Det är viktigt att inte tappa bort denna egenskap i avelsarbetet. Skärpa i jaktliga sammanhang är kombinerat med bland annat jaktlust/kamplust och mod. Den jaktliga skärpan skall inte blandas ihop med hundraser som visar skärpa/aggressivitet mot annat än vilt. I den ”gamla” svenska stammen var skärpan högre än hos många av dagens wachtelhundar. Skärpe egenskapen har minskat och mildrats hos ett flertal raser som en anpassning från rena jakthundar till alltmer familjehundar.

Slutord

Rasen i Sverige har gjort **stora framsteg** sedan aveln fick en mer strukturerad form via SWK. Inaveln i rasen som helhet har minskat, avelsbredden är på god väg att breddas till en på sikt hållbar nivå. Hälsoläget är under stabil kontroll och ligger på en rimlig nivå.

Avel handlar om mycket mer än inavelsgrader och matematiska beräkningar. Avel är en fråga om kompromisser och att tänka framåt. Inavelshänsyn är en av flera pusselbitar. När man matematiskt räknar ut inavelsgraden säger det inget om hundarna kommer att bli bra jakthundar. *Varje hund har en unik specifik genkombination.* Denna unika genkombination kan inte kopieras eller nedärvas till 100 procent av valparna. Avkomma får en blandning av gener från föräldrarna och varje valp har således en unik ny genkombination.

Denna omsortering av gener som sker i varje avelskombination är grundförutsättningen för allt avelsarbete och för rasens förmåga till långsiktig anpassning och överlevnad.

För att valparna i genomsnitt skall bli bra räcker det inte med att hanen eller tiken har en egen gynnsam genkombination.

Det allmänna avelsvärdet grundas på allmänt fördelaktiga gener i rasen i vilken kombination de än förekommer.

Det innebär att syskon, nära släktingar, exempelvis avkommegrupper på jaktprov, har mycket stor betydelse för att nå avelsframsteg. De övriga släktingarna bär i stor utsträckning samma gener, men i andra kombinationer. *Om alla släktingarna genomgående är jämna i de egenskaper vi efterfrågar talar det för att deras gener är gynnsamma och leder på sikt, med vettigt urval, till avelsframsteg.*

Rena **slumpeffekter** i arv och miljö åstadkommer variation i resultaten.

En parning kan slumpmässigt ge upphov till en gynnsam genkombination hos avkomman.

Om slumpen av gener i parningen råkat passa väl tillsammans kan inte avkomman nedärva föräldrarnas specifika förmåga att tillsammans skapa gynnsamma genkombinationer.

Effekten försvinner i nästkommande generation och leder inte till långsiktiga framsteg i avelsarbetet. Därför bör man vara försiktig med att upprepa parningskombinationer .

Alla egenskaper är inte ärftliga. Förvärvade egenskaper är inte ärftliga, ex. championat nedärvs inte. Ibland sker också mutationer av gener som kan orsaka problem för den enskilde individen.

Egenskaper påverkas av arv, miljö och mäteffektivitet, dvs vår förmåga att uppfatta och beskriva en viss egenskap.

Problemet är att våra mätmetoder är trubbiga, osäkra och dåligt utvecklade, vilket leder till att det är svårt att beräkna arvbarhet.

Alla mätningar innehåller en viss del fel. Arvbarhet kan räknas ut matematiskt.

Hög arvbarhet har ex pälskvalite, nosfärg. Låg arvbarhet har jaktgenskaper.

Ex Dreverns arvbarhet på drevmoment ligger mellan 0-10 %. Trots det vet vi alla att drevern är en drevsäker hund!

Lydnadsbedömning på border collie vid vallningsprov har däremot en arvbarhet på 30 %. Vallningsprovet sker i en standardiserad modell till skillnad från drevprov där vi har vilda djur, olika biotoper på olika prov, olika domare m.m.

Metoden för att mäta bör vara standardiserad. Dvs- varje moment ska genomföras på samma sätt. Provregler är därför viktiga och delar av våra jaktprov verka ibland konstiga för den oinvidge. Men för att jämföra hundar, försöka räkna ut arvbarhet mm måste modellen vara lika för alla. För att kunna utvärdera måste alla bedöma/mäta efter viss metod. På ett laboratorium kan man utföra säkra moment och kontroller. Men jaktprov går inte att genomföra i laboratorie miljö.

För att komma ifrån den osäkerhet i bedömningen som olika domare, väder o vind, biotoper mm som kan påverka skulle en hund starta flera gånger på prov för att få en rättvisande bild.

Någon 100 % tillförlitlighet vid jämförelse mellan olika individer går inte att få ännu.

Men om flera av avelshundens släktingar startat på prov får vi en bra bild om det finns ett bra eller dåligt arv.

Om de egenskaper som ligger till grund för urvalet är ärftliga och avelsdjurens medelvärde är högre än medelvärdet för samtliga hundar i samma generation, påverkar det avelsarbetet

positivt. Man skapar en ”urvalsskillnad” dvs skillnad mellan avelsdjuren och stammens genomsnitt.

I en ärftlig egenskap kommer den del av urvalsskillnaden som motsvarar egenskapens ärftlighetsgrad att föras över till avkomman. Nästa generations medelvärde blir därmed något högre än medelvärdet i tidigare generation.

Ju bättre avelsdjuret är i förhållande till genomsnittet, desto fortare kan man nå sina avelsmål.

Den nedåtgående trenden i rasens medelvärde på UKL kanske i en del fall beror på att avelsdjuren har sämre medelvärde än medelvärdet i genomsnitt.

För att vända den negativa trenden bör man undvika att använda hundar som själva ligger under rasens medelvärde.

HÄR FINNS EN KONFLIKT:

MELLAN SNABBHETEN I AVELSFRAMSTEG OCH NÖDVÄNDIG BREDD I AVELN FÖR ATT UNDVIKA INAVELSSKADOR.

OM MAN STÄLLER FÖR HÖGA KRAV PÅ AVELSDJUREN, SÅ BLIR DE SÅ FÅ ATT INAVELN ÖKAT FÖR SNABBT.

Alla avelsdjur måste inte ligga över medelvärdet i en viss egenskap för att förbättra hela rasen men vår strävan bör vara att höja medelvärdet på sikt. Avelsdjurets närmaste släkt har i detta resonemang stor betydelse. *Ju fler syskon ur kullarna som startas på UKL dess då större vetskap får vi om urvalsskillnaderna och vi kan lättare nå målet.*

I en jakthundsras som vår måste man ha målet och prioriteringarna klara och tydliga. Den jaktliga funktionen får vi inte försämma utan sträva efter att förbättra. Alla jägare som valt vår ras vill ha en bra fungerande wachtelhund. Det är vår skyldighet som jägare och ras företrädare att bevara och utveckla rasen så den kan uppfylla de önskemål jägarkåren ställer.

För SWK/avelsgrupp
Laila Kalling
2004-03-05

Källor:

Rasdata SKK (Lathunden)
Rasdata VDW (Dogbase, Zuchtbuch, DWZ)
Sund Hundavel (Hälsodelen) – Berit Wallin, SKK
Mentaltester- Lämplighetstester – Rolf Johansson, Kolbäck

